

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

У НОМЕРІ:

- **ВПО**

∨ *Житло для ВПО:
основні напрямки вирішення проблеми*

- **СОЦІАЛЬНА СФЕРА**

∨ *Новації трудового законодавства
в питаннях захисту працівників*

- **АГРАРНА СФЕРА**

∨ *Зміни в аграрно-правових відносинах
в умовах війни*

№ 11 (233) ЧЕРВЕНЬ 2022

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 11 (233) 2022

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ»

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

Ю. Половинчак

Редакційна колегія:

Н. Іванова (відповідальна за випуск), Т. Дубас,
Ю. Калініна-Симончук

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

З повнотекстовою версією видання можна
ознайомитись на сайті

Центру досліджень соціальних комунікацій
nbuviar.gov.ua

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

20 червня – Всесвітній день біженців 3
Україна ратифікувала Стамбульську
конвенцію 3

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Симоненко О.

Житло для ВПО: основні напрями
розв'язання проблеми 6

Беззуб І.

Новації трудового законодавства
в питаннях захисту працівників 9

Аулін О.

Зміни в аграрно-правових відносинах в
умовах війни 12

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА * 15

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

20 червня – Всесвітній день біженців

На сьогодні на планеті зареєстровано близько 22,5 млн біженців та 25 млн внутрішньо переміщених осіб. Щохвилини 24 людини залишають рідні місця через війни, переслідування чи страх за своє життя. 80 % усіх біженців у світі – це жінки та діти.

У 2000 р. Генеральна Асамблея ООН одноголосно ухвалила спеціальну резолюцію – висловлювання солідарності з Африкою, в якій перебуває велика кількість біженців, і яка традиційно виявляє свою великодушність. Відповідно до цієї резолюції Генеральна Асамблея у 2001 р. відзначала п'ятдесяту річницю Конвенції про статус біженців 1951 р. Тоді ж Організація африканської єдності (ОАЄ) погодилася на те, щоб Всесвітній день біженців відзначався одночасно з Днем африканських біженців – 20 червня.

Біженці та вимушені переселенці визначаються як особи, які втекли із своїх країн через обґрунтоване побоювання переслідувань через расову, релігійну належність, громадянство, політичні погляди або належність до конкретної соціальної групи, які не можуть або не хочуть повертатися. Багато людей стають біженцями через війни, стихійні лиха або техногенні катастрофи.

Цей день – це констатація факту: війни на землі не припиняються. Також це і констатація міжнародних угод, на яких ґрунтуються захист біженців та прояв поваги до стійкості духу і мужності біженців у всьому світі.

Згідно з міжнародним правом, біженці – люди, які не можуть або не бажають повернутися до своїх країн, на рідні землі

через цілком обґрунтовані побоювання стати жертвою переслідування (<https://ua.interfax.com.ua/news/general/840258.html>).

За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) станом на 16 червня 2022 р., з України з початку війни виїхало 7,704 млн осіб, тоді як назад повернулося (без даних Угорщини, РФ і Білорусі) 2,559 млн.

Інформація УВКБ ООН містить відомості про більшість країн світу, де є статистика про кількість вимушених біженців з України (https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine#_ga=2.228732760.514168680.1646989952-176134281.1646551413).

Кількість біженців з України, зареєстрованих для тимчасового захисту або в аналогічних національних схемах захисту в Європі, станом на 16 червня 2022 р. становила 3,207 млн, повідомило Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (Управління Верховного комісара ООН у справах біженців). Серед країн-лідерів – Польща, Німеччина та Чехія.

УВКБ ООН зазначає, що на середину 2021 р. у світі було всього 53,47 тис. українських біженців, які просили відповідний статус, з яких у Європі – 36,49 тис.

Число внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні через розв'язану Росією війну Управління Верховного комісара ООН у справах біженців оцінює більше ніж в 7,1 млн. Крім того близько 15,7 млн осіб, за оцінками організації, потребують гуманітарної допомоги та захисту.

Україна ратифікувала Стамбульську конвенцію

20 червня 2022 р. Верховна Рада України підтримала ратифікацію «Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами».

Це міжнародна угода Ради Європи та перший міжнародний законодавчий акт, спрямований на запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами. Угода була відкрита для підписання

11 травня 2011 р. у Стамбулі, звідси її популярна назва – «Стамбульська конвенція». На сьогодні документ підписали 45 країн та ЄС. Україна приєдналась до конвенції у 2011 р., але Верховна Рада України не ратифікувала документ. В Україні це не перша спроба ратифікувати Стамбульську конвенцію – це питання виносилось на розгляд депутатів ще у 2016 р. Але тоді ратифікацію заблокували політики консервативних поглядів (що цікаво, як ті, для кого важливими були релігійні застереження, так і адепти «радянської моралі»). Тож конвенція і її «норми, які не прийнятні для українського суспільства» (депутатів зупинили поняття «гендер» і «сексуальна орієнтація») залишалась не введеною в українське правове поле.

Власне, релігійна аргументація блокування конвенції типова не лише для України. Спротив викликають побоювання, що документ має на меті «просування гендерних ідей». У 2021 р. свій підпис і ратифікацію Стамбульської конвенції скасувала Туреччина, посилаючись на те, що вона використовувалася для «нормалізації гомосексуальності». Польща теж оголосила про намір виходу із Конвенції, посилаючись на «спроби ЛГБТ-угруповання нав'язати свої ідеї про “гендер”».

Нині в Україні Всеукраїнська рада церков знову виступала проти ратифікації Стамбульської конвенції. Релігійні лідери підкреслюють, що виступають проти домашнього насильства, але вбачають у документі все ту ж саму «проблемну термінологію».

Проте Стамбульська конвенція – один із ключових документів, імплементація якого є обов'язковим кроком для набуття статусу кандидата у ЄС. За даними «Європейської правди», плани щодо ратифікації були особливо важливими для Нідерландів і Швеції. Це країни-скептики, які зрештою погодилися підтримати статус кандидата для України. Тож 18 червня 2022 р. Президент України В. Зеленський зареєстрував законопроект про ратифікацію Стамбульської конвенції, а 20 червня конвенцію ратифіковано «з окремою заявою», в якій наголошено, що мета конвенції – захист жінок і недопущення домашнього насильства, зокрема щодо чоловіків і дітей. Також

задокументовано, що Україна не розглядатиме положення конвенції, які зобов'язують до змін у Конституції, Сімейному кодексі та законах щодо інститутів шлюбу, сім'ї й усиновлення.

Стамбульська конвенція юридично зобов'язує створити правову базу для боротьби з насильством щодо жінок. Країни, що приєдналися до конвенції, повинні криміналізувати психологічне насильство, переслідування, фізичне і сексуальне насильство, примусовий шлюб, примусові аборти і стерилізацію.

Стамбульська конвенція дозволить Україні посилити норми в національному законодавстві, які стосуються боротьби з домашнім насильством. Тепер можна буде криміналізувати правопорушення, які раніше не вважались кримінальними злочинами, запровадити спеціальні санкції проти кривдників, встановити порядок судового переслідування подібних справ. Завдяки Стамбульській конвенції можна криміналізувати не лише фізичне та сексуальне насильство, а також і психологічне. Це такі види тиску, як примусові аборти, примусовий шлюб, стерилізація тощо.

Звернімось до конкретики. За даними МВС у 2021 р. про домашнє насильство заявили на 56 % більше громадян України, ніж у 2020 р., що може свідчити як про загострення проблеми, так і про зменшення випадків її замовчування. Чинне українське законодавство захищає від домашнього насильства і частково побудоване на нормах Стамбульської конвенції. Проблема у класифікації таких правопорушень: досі домашнє насильство підпадає як під адміністративне, так і під кримінальне право. У першому випадку покарання обмежується штрафом чи адміністративним арештом. І лише якщо штрафи й виправні роботи не зупинили кривдника, і насильство стало систематичним, можна очікувати в якості покарання обмеження або позбавлення волі.

А от Стамбульська конвенція однозначна: передбачено лише кримінальну відповідальність за домашнє насилля.

Власне, Україна почала імплементувати положення конвенції ще до її ратифікації –

2017 р. було ухвалено Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами». «Проте прогалини у законодавстві залишалися, наприклад, відсутність криміналізації таких видів насильства як переслідування й сексуальне домагання», – пояснює юристка Громадської правозахисної організації «Ла Страда» Ю. Аносова. Окрім того, в Україні не було спеціалізованих служб для підтримки постраждалих від сексуального насильства – після ратифікації такі центри стануть обов'язковими. «Загалом у конвенції такі установи описуються доволі абстрактно. Але у країнах, які ратифікували й імплементували її положення, працюють так звані Rare crisis center. Постраждалим від насильства надають соціальну й медичну допомогу, а також прямий контакт із правоохоронними органами. Тобто особі допомагають відновитися, підготуватися до заяви про злочин і співпраці з правоохоронними органами», – додає експертка.

У світі існують також й інші міжнародні норми та стандарти, які стосуються попередження насильства щодо жінок:

Всесвітня конференція з прав людини (1993 р.) визнала насильство щодо жінок порушенням прав людини й закликала до призначення Спеціального доповідача з питань про насильство щодо жінок у Віденській декларації та Програмі дій.

Декларація про викорінення насильства щодо жінок (1993 р.) стала першим міжнародним

документом, прямо спрямованим на боротьбу з насильством щодо жінок, і забезпечила основу для національних і міжнародних дій.

Міжнародна конференція з народонаселення та розвитку (1994 р.) встановила зв'язок між насильством щодо жінок та репродуктивним здоров'ям і правами.

Конвенція Ради Європи (2011 р.) про запобігання насильства щодо жінок та насилля в родині і боротьбі з ним стала другим юридично обов'язковим регіональним документом по боротьбі з насильством щодо жінок та дівчаток.

Пекінська платформа дій (1995 р.) визначає конкретні дії, які уряди повинні вжити для запобігання насильству щодо жінок і дівчаток та реагування на нього. Припинення насильства – одне з 12 напрямків пріоритетних дій. У 2020 р. в великому аналітичному звіті структури «ООН-жінки» було виявлено, що понад 80 % країн (з 166 в цілому) повідомили, що за попередні п'ять років було вжито заходів щодо здійснення та забезпечення дотримання законів про насильство щодо жінок, і 87 % країн повідомили про введення або посилення послуг та допомоги для жінок, які пережили насильство (*За матеріалами Ліга (<https://life.liga.net/poyasnennya/article/ukrainaratifitsirovala-stambulskuyu-konventsiiu-cto-eto-znachit-i-pochemu-eto-vajno>), Мема (<https://meta.ua/uk/news/society/48951-ratifikatsiya-stambulskoyi-konventsii-scho-teper-zminitsya-v-ukrayini>); Європейська правда (<https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/06/20/7141621>); Інституму креативних інновацій (<https://kreativ.im/stambul-s-ka-konventsii-ta-inshimizhnarodni-dokumenty>).*

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

О. Симоненко, канд. політ. наук, ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Житло для ВПО: основні напрями розв'язання проблеми

Одна з нагальних проблем, пов'язана із забезпеченням нормального життя внутрішньо переміщених осіб (ВПО) – житлова. Зокрема, Президент України В. Зеленський поставив перед урядом завдання підготувати програму підтримки внутрішньо переміщених осіб, яка передбачала б будівництво тимчасового житла для громадян, котрі виїхали з районів бойових дій. «Обласні адміністрації отримали чітке завдання швидко виділити землю для тимчасового житла переміщених осіб. Хочу ще раз підкреслити: це тимчасове житло. Після того, як ми встановимо мир, ми почнемо негайну масштабну відбудову нашої держави, але зараз людям потрібен тимчасовий дім. Свій дім. І краще цей дім в Україні, ніж десь за кордоном. Допомогу ми виплачуємо, роботу даємо, люди свої, країна своя», – сказав В. Зеленський. У свою чергу 19 квітня Кабінет Міністрів України прийняв рішення, завдяки яким розширив механізми забезпечення житлом громадян, які внаслідок збройної агресії РФ змушені були переселитися з небезпечних регіонів в інші області України.

Урядом було створено три програми з відновлення житла, яке постраждало внаслідок збройного конфлікту з Росією, – короткострокову, середньострокову та цільову. Як пояснюють в Офісі Президента, у межах короткострокової програми урядом було вирішено питання виділення місць на соціальних об'єктах – санаторії, школи, туристичні будинки, де можна просто зараз тимчасово розташувати внутрішньо переміщених людей, які стали жертвами російської агресії і втратили житло. Водночас ведеться спорудження тимчасового житла – модульних конструкцій, які вже почали встановлювати на Західній Україні. Зокрема, у Львові вже відкрили два модульних містечка для переселенців (усі модульні будиночки – подарунок Львову від польського уряду).

Місто забезпечує їх комунікаціями (вода, світло, каналізування), організацією побуту та благоустрою, а також контролює, щоб такі містечка мали все потрібне для якісного життя – від прибирання території до гарантування безпеки. Водночас планується також і зведення модульних будинків масштабного типу для тривалішого проживання, де можуть поселити до 1 тис. ВПО. Як повідомляється, тут мешкатимуть люди, у яких буде бажання лишитися в територіальних громадах Львівщини надовго. Важливо, що міжнародні партнери готові допомогти Львівщині з будівельними роботами та необхідним обладнанням.

До того ж голова Львівської ОВА М. Козицький зазначив, що бюджет області надає 47 млн грн для необхідного ремонту 13 місцевих гуртожитків, інтернатів, санаторіїв та готелів, які в найближчі місяці пристосують для проживання майже 1,6 тис. переселенців.

Додамо, що Товариство Червоного Хреста України, за сприяння Львівської міської ради, також розпочало будівництво окремих будиночків для вагітних жінок-переселенок. Згідно з підписаним Меморандумом про співпрацю, організація забезпечить фінансову складову проєкту, інвестувавши 26 млн грн.

Особливої уваги заслуговує волонтерська ініціатива, що покликана об'єднати тих, хто готовий надати прихисток співгромадянам, та тих, хто цього потребує. Зокрема, понад 6 тис. ВПО знайшли тимчасове житло завдяки сервісу «Допомагай». Люди, які потребують прихистку або готові його надати, можуть пройти нескладну реєстрацію на сайті Dopomagai.org або зателефонувавши за номером гарячої лінії (0 800 332 238). Всі послуги сервісу та житло, яке надається, є безкоштовними. Слід зазначити, що задля безпеки переселенців фахівці «Допомагай» проводять додаткову перевірку надавачів житла та верифікують кожне оголошення, після чого надають йому

статус «перевіреного». У разі, якщо є підозра на шахрайство чи неточність оголошення, можна залишити скаргу на вебсайті сервісу або за телефоном гарячої лінії. Після підтвердження скарги підозрілого користувача може бути заблоковано.

Також Офіс Президента спільно з Укрзалізницею та за підтримки Мінцифри запустили проєкт «Там, де вас чекають». На цьому порталі внутрішньо переміщені особи теж можуть знайти житло та отримати гуманітарну допомогу в межах всієї України. На відповідній карті порталу можна дізнатись, скільки місць є в певній області для безкоштовного розселення, а також знайти телефони контактних центрів і звернутися за допомогою самостійно.

Другий блок програми уряду з відновлення житла – це, як вже було сказано, середньострокова програма. За цією програмою передбачено, за словами заступника голови ОП А. Смирнова, «...викуп побудованих квартир у забудовників, дофінансування будівництва з високим ступенем готовності, щоб максимально швидко, припустімо – за пів року, добудувати будинки. Також це програми підтримки профільної галузі, щоб стимулювати активне будівництво житла». Нагадаємо, голова Львівської військової адміністрації М. Козицький в інтерв'ю LB.ua повідомив, що на Львівщині є 1200 квартир у будинках, які введені в експлуатацію, та придатні для проживання. На його думку, їх можна викупити за державною програмою для тимчасово переміщених осіб.

Третьою задекларованою урядом програмою з відновлення житла є так звана цільова програма – відбудовування житла на тих територіях, де воно було зруйноване. Вже відомо, що житло споруджуватимуть у регіонах, де не тривають бойові дії і згідно з типовими проєктами, застосовуючи сучасні технології швидкого будівництва. Фінансуватимуть роботи за рахунок держави, коштів статутного капіталу Держмолодьжитла, місцевих бюджетів, міжнародних донорів, добровільних внесків фізичних і юридичних осіб, інших джерел, не заборонених законом. Уже зараз, не чекаючи завершення війни держава розпочинає

будівництво житла для людей, які його втратили через бойові дії. Наразі тривають перемовини з будівельниками в регіонах, аби вони надали варіанти будівництва дешевого і водночас якісного житла.

В ОП обіцяють, що до кінця року українська влада планує збудувати 30 тис. квартир для переселенців на загальну суму 36 млрд грн. Нагадаємо, що наразі Верховною Радою України прийнято за основу законопроект «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації» (№ 7198). Законопроект готується до другого читання і передбачає надання компенсації за пошкоджене та знищене житло. Законодавець передбачив компенсацію не лише за знищені або пошкоджені квартири, інші житлові приміщення в будівлі, приватні житлові будинки, у тому числі садові та дачні, а й за об'єкти будівництва, в яких були зведені несучі та огорожувальні конструкції, та щодо яких отримано право на виконання будівельних робіт.

У свою чергу Кабінет Міністрів України затвердив перелік категорій внутрішньо переміщених осіб, яких будуть забезпечувати житлом першочергово. До них будуть належати багатодітні родини, вагітні, родини з дітьми, люди, які втратили працездатність та пенсіонери.

Інший важливий момент у напрямі допомоги ВПО є затвердження Кабміном порядку надання пільгових іпотечних кредитів внутрішньо переміщеним особам за рахунок коштів гранту (25,5 млн євро), наданих Кредитною установою для відбудови (KfW). Держмолодьжитло із 17 травня 2022 р. почало приймати заяви на отримання пільгового іпотечного кредиту для внутрішньо переміщених осіб за рахунок грантових коштів уряду Німеччини, що надаються через Банк Розвитку KfW. Як зазначається на сайті Держмолодьжитла, заява про намір отримати кредит подається при особистому зверненні до регіонального управління Держмолодьжитла або в електронній формі через «Дію».

Окремо слід наголосити на співпраці Міністерства розвитку громад і територій України з Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців «задня підтримки внутрішньо переміщених осіб, зокрема щодо пошуку стійких і доступних житлових рішень». Цим Меморандумом УВКБ ООН взяло на себе зобов'язання співпрацювати з урядом України у пошуку рішень, які доповнюють зусилля з реагування на гуманітарну кризу в країні. Зокрема, організація сприятиме картографуванню та оцінці масштабів пошкоджень та руйнувань цивільного житла, проведенню ремонту пошкоджених будинків і реконструкції колективних центрів, а також допомагатиме розробляти гідні та безпечні рішення щодо житла для переміщених осіб. «Те, що ми сподіваємося зробити через це партнерство, – це підтримати уряд і народ України у пошуку гідних та стійких варіантів розв'язання питань із житлом для людей, які втратили свої домівки... Ми будемо допомагати з реконструкцією та перепрофілюванням колективних центрів, а також співпрацюватимемо з владою та партнерами, із самими переміщеними особами у розробці різних стійких рішень у сфері житлових питань для людей, які не зможуть повернутися до своїх рідних місць найближчим часом», – сказала представниця УВКБ ООН К. Ліндхольм Біллінг (*Стаття підготовлена з використанням інформації таких джерел: LIGA ZAKON (https://jurliga.ligazakon.net/news/210711-osnovn-prava-ta-plgi-pereselentsyam-na-shcho-mozhna-rozrakhovuvati); Українська правда (https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/29/7342975/; https://www.*

epravda.com.ua/news/2021/05/17/673951/); FINBALANCE (https://finbalance.com.ua/news/pereselentsi-yaki-povernulis-dodomu-i-vtratili-zhitlo-dali-budut-otrimuvati-derzhdpomohu; https://finbalance.com.ua/news/uryad-priynyav-postanovu-probudivnitsvo-timchasovoho-zhitla-dlya-pereselentsiv); Укрінформ (https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3472479-urad-zatverdiv-poradok-vikupu-ta-budivnictva-zitla-dla-vimusenih-pereselenciv.html; https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3470640-zitlo-dla-pereselenciv-aki-budut-dostupni-formati.html; https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3482254-u-hmelnickomu-gotovi-pobuduvati-zitlo-dla-ponad-6000-pereselenciv.html; https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3471986-na-bukovini-vidilili-63-zemelni-dilanki-dla-budivnictva-zitla-dla-vpo.html; https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3470764-cogo-roku-dla-pereselenciv-planuut-nadati-53-tisaci-kvartir-timosenko.html; https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3472771-portal-tam-de-vas-cekaut-dopomoze-pereselencam-u-posuku-zitla.html); LB.ua (https://lb.ua/society/2022/05/06/515934_lvovi_vidkrili_druga_modulne.html; https://lb.ua/news/2022/05/02/515486_uryad_maie_kortkostrokovu_tsilovu.html; https://lb.ua/society/2022/05/13/516664_pyat_misyatsiv_irpeni_pobuduyut.html; https://lb.ua/society/2022/04/29/515196_kabmin_zatverdiv_kategorii.html; https://lb.ua/economics/2022/04/29/515175_ukraina_otrimaie_dodatkovu_grant.html; https://lb.ua/society/2022/04/28/514976_kintsya_roku_ukrainska_vlada_planuie.html).

I. Беззуб, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

**Новації трудового законодавства
в питаннях захисту працівників**

25 травня 2022 р. Президент України В. Зеленський підписав Закон щодо посилення захисту прав працівників – Закон України № 2253-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав працівників» (законопроект № 5266 від 18 березня 2021 р.).

Закон стосується захисту прав працівників у сфері боротьби з дискримінацією та при укладанні колективних договорів. Ним пропонується жорсткіше врегулювання порядку відмови від прийняття на роботу працівника, регулювання питання масового скорочення персоналу та визначаються деякі нюанси укладання колективних договорів.

Колективні угоди – це визначений міжнародним правом інструмент захисту працівників під час виконання ними робочих обов'язків. Він передбачає договір між роботодавцем та профспілковими організаціями або представниками співробітників. В угоді чітко визначаються обов'язки всіх сторін, що дає змогу працівникам відстоювати свої трудові права.

Прийнятим Законом внесено зміни до деяких законодавчих актів України, які спрямовані на посилення захисту прав та інтересів працівників, профспілок, роботодавців та власників підприємств, зокрема:

1) у сфері колективно-договірного регулювання передбачається:

– можливість укладення колективного договору фізичною особою, яка використовує найману працю (раніше така можливість існувала лише в юридичних осіб);

– обов'язок роботодавця ознайомлювати працівників з текстом колективного договору;

– поширення дії галузевої угоди на усіх роботодавців відповідної галузі;

2) щодо масових звільнень: уточнено положення законодавства у частині визначення ознак того, що є масовим вивільненням працівників з ініціативи роботодавця та як

роботодавець здійснює повідомлення про масове вивільнення; порядку проведення роботодавцем консультацій із профспілковими представниками перед масовими звільненнями працівників;

3) щодо недопущення дискримінації у сфері трудових правовідносин:

– визначено, що не вважається дискримінацією у сфері праці та що є необґрунтованою відмовою у прийнятті на роботу;

– врегульовано окремі питання щодо недопущення дискримінації в оголошеннях із працевлаштування.

Наприклад, забороняється в рекламі про вакансії (приймання на роботу) висувати вимоги: за ознаками раси, кольору шкіри, віку, статі; стану здоров'я, інвалідності, підозри чи наявності захворювання на ВІЛ/СНІД; сексуальної орієнтації; політичних, релігійних та інших переконань; членства у професійних спілках або інших громадських об'єднаннях, етнічного та соціального походження; сімейного та майнового стану; місця проживання; за мовними та іншими ознаками, не пов'язаними з характером роботи або умовами її виконання.

Також забороняється необґрунтована відмова у прийнятті на роботу, тобто відмова без будь-яких мотивів або з підстав, що не стосуються кваліфікації чи професійних якостей працівника, або з підстав, не передбачених законом.

Прийняття Закону сприятиме приведенню вітчизняного законодавства у відповідність із законодавством ЄС, практикою МОП та матиме позитивний вплив на ринкове середовище.

Підписаний Президентом України Закон врегулює питання укладання колективного договору, щоб гарантувати людям дотримання їх вимог в процесі роботи – гідних умов праці, чесного нарахування зарплати, забезпечення поваги та рівності, наголосив заступник міністра економіки з питань цифрового розвитку,

цифрових трансформацій і цифровізації І. Дядюра.

Разом з тим, на думку лідера ГО «Спілка Вільних» С. Кондрюка, у зазначеному документі мова йде про окремі і далеко не найбільш актуальні норми трудового права і навіть в них посилюються не права працівників, а розширюються можливості для роботодавців. Закон є фрагментарним, хаотичним (поєднує в собі різні теми) і «незрозумілим», зокрема, зміни з посилення недискримінації мають переважно «косметичний» характер. Обнуляє «новацію» про недискримінацію «новела» щодо обґрунтування відмови, бо «роботодавець має право вільного вибору серед кандидатів на зайняття робочого місця (посади)», а тому «обґрунтування» вже передбачається самим законом, пояснив С. Кондрюк.

Ще один документ, який врегулює питання трудових відносин, проєкт закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо спрощення регулювання трудових відносин у сфері малого і середнього підприємництва та зменшення адміністративного навантаження на підприємницьку діяльність» (№ 5371 від 13 квітня 2021 р.), прийнятий ВРУ 12 травня 2022 р.

Як зазначили автори законодавчої ініціативи, законопроект розроблений з метою осучаснення застарілого трудового законодавства відповідно до вимог ринкової економіки. В умовах сучасних економічних реалій вкрай жорстка зарегульованість трудових відносин суперечить принципам ринкового саморегулювання, сучасного організаційного і кадрового менеджменту, не відповідає актуальним потребам ринку праці та створює численні необґрунтовані бюрократичні перепони як для самореалізації найманих працівників, так і для підвищення конкурентоздатності роботодавців.

Документ вносить зміни до КЗпП, законів України «Про охорону праці», «Про відпустки», «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності».

Зокрема, положення вищевказаного законопроекту передбачають:

Введення договірної форми регулювання трудових відносин між:

– працівником та роботодавцем, який є суб'єктом малого або середнього підприємництва з кількістю працівників за звітний період (календарний рік) не більше 250 осіб;

– роботодавцем та працівником, розмір заробітної плати якого становить на місяць понад 8 розмірів мінімальних заробітних плат.

Договірний режим не поширюється на трудові відносини, що виникають між працівниками та роботодавцями, які є юридичними особами публічного права.

Документом визначаються особливості надання щорічних оплачуваних відпусток та відпусток без збереження заробітної плати за умов договірної форми регулювання трудових відносин. Наприклад, на прохання працівника щорічна відпустка може бути поділена на частини будь-якої тривалості або надана працівникові на її повну тривалість.

Встановлюються терміни та періодичність виплати заробітної плати в умовах договірної форми регулювання трудових відносин – визначається, що заробітна плата виплачується не рідше одного разу на місяць.

Також визначається порядок припинення трудового договору за умов договірної форми регулювання трудових відносин, зокрема, припинення трудового договору з ініціативи роботодавця з виплатою компенсації працівнику.

Створюється можливість визначення безпосередньо трудовим договором індивідуальних умов праці працівника.

Тобто змінами до чинного законодавства пропонується запровадити договірний режим регулювання трудових відносин з можливістю на власний розсуд та за взаємною згодою сторін включати до письмового трудового договору положення стосовно виникнення і припинення трудових відносин, норм праці, розміру заробітної плати, надбавок, доплат, премій, винагород та інших заохочувальних, компенсаційних і гарантійних виплат, норм робочого часу та відпочинку та інших прав і гарантій, які визначені КЗпП України.

За словами авторів законопроекту, розробленню документа передували численні громадські обговорення та консультації з

представниками суб'єктів малого і середнього підприємництва. Також при підготовці документа було враховано міжнародний досвід і практики державного регулювання трудових відносин у США, Японії, Франції, Іспанії, Швейцарії та інших країнах.

Наразі законопроект зі змінами до трудового законодавства активно обговорюють експерти. Частина з них бачить у документі великі перспективи для українського ринку праці, інші – нехтування правами середньостатистичного працівника.

Прихильники ініціативи аргументують необхідність її прийняття тим, що жорсткі вимоги вітчизняного трудового законодавства заважають як розвитку бізнесу, так і побічно порушують права самих працівників, адже підприємці, які не можуть виконати умови КЗпП, уникають офіційного працевлаштування. Лібералізація цієї сфери призведе до виходу з тіні значної частини ринку праці, розраховують автори ідеї.

Як наголосила голова Комітету ВРУ з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів Г. Третякова, у трудовому законодавстві необхідно запроваджувати зміни, які б привели до створення робочих місць, зруйнованих внаслідок війни. Цей законопроект не забирає права працівників, а навпаки, надає право людям укласти договір із роботодавцем на своїх умовах, робиться все для того, щоб людина в ринкових умовах могла реалізуватися, продаючи свій найманий труд за високу зарплату, пояснила голова комітету ВРУ.

Однак досягнення такої благородної мети, як вивести з тіні ринок праці, може дорого обійтися працівникам, яких позбавлять багатьох їхніх законних прав. Противники реформи побоюються, якщо законопроект стане законом, його норми на практиці призведуть до дискримінації працівників, яким, зважаючи на їхню фактичну нерівноправність стосовно роботодавця, можна буде нав'язати і більш тривалий робочий день, і меншу від гарантованої законом заробітну плату та навіть спрощені умови звільнення працівника.

Реалізація проєкту призведе до модернізації трудового законодавства в Україні, відходу від

застарілих радянських норм, наближення до світових трендів провідних економік. Цей проєкт надає можливість робітникам та роботодавцям більш гнучко змінювати умови співпраці, зменшують витрати на адміністрування, що у підсумку дасть можливість встановлювати кращі умови праці, наголошують в Українській Раді Бізнесу (найбільше в Україні об'єднання 98 провідних бізнес-асоціацій, створене для консолідації бізнесу та реалізації суспільно важливих реформ). Підтримку законопроекту висловили керівники асоціацій, зокрема, О. Чумак (Асоціація приватних роботодавців), М. Милорадов (Асоціація «Укроліапром»), Є. Лащук (Асоціація ІТ України), Л. Кашпур (Асоціація платників податків України) та інші. Проте є деякі моменти, на яких варто зупинитися, зазначили у бізнес-асоціаціях, насамперед більш чітко прописати, на кого саме поширюється закон – визначити саме поняття малого і середнього бізнесу. Крім того, представниця ВГО «Асоціація платників податків України» Л. Кашпур пропонує здійснювати компенсаційні виплати працівнику у зв'язку з розірванням трудового договору за ініціативи роботодавця в розмірі не менше трьох середньомісячних заробітних плат.

Ідея лібералізації трудових відносин з безумовним урахуванням базових прав працівників підтримується насамперед і Спільним представницьким органом сторони роботодавців на національному рівні, повідомив заступник голови СПО роботодавців С. Біленький.

Разом з тим Федерація професійних спілок України засудила прийняття законопроекту № 5371, який, за її твердженням, призведе до чисельних порушень прав працівників та погіршення умов праці. Документ містить норми, які порушують Конституцію України, норми міжнародно-правових актів, містить низку вкрай загрозливих положень, що встановлюють дискримінаційні норми для працівників, значно послаблюють рівень захисту працівників, звужують обсяг трудових прав та соціальних гарантій працівників у порівнянні з чинним національним законодавством, нівелюють представницьку і захисну функцію профспілок.

Українською небезпечною є ініціатива «перенести» трудові права з площини закону до руслу «договірних» відносин і прописування їх у трудовому договорі, впевнений лідер ГО «Спілка Вільних» С. Кондрюк.

Відповідно, окрім наведених наслідків для трудових прав працівника, прийняття цього закону також відчує на собі держава, зокрема, через посилення протестних настроїв та дестабілізацію ситуації на трудовому ринку під час воєнного стану, наголосив у «Відкритому листі СПО об'єднань профспілок України до парламентарів України із закликом не голосувати за проєкт закону № 5371» голова СПО об'єднань профспілок Г. Осовий.

До речі, у відповідь на критику законопроекту, перший віцепрезидент Торгово-промислової палати України М. Непран назвав законопроєкт прогресивним, а методи роботи традиційних профспілок – застарілими і запропонував підготувати законопроєкт, який би реформував профспілки.

У свою чергу, документ про потенційну трудову реформу детально розглянув голова Комітету АПУ з трудового права С. Сільченко. На його думку, в умовах кризи на ринку праці та нестачі працівників у багатьох сферах потрібно створювати умови для заохочення до легальної зайнятості, і зробити це лише через модернізацію трудового законодавства не вийде без зменшення податкового навантаження на роботодавців, спрощення адміністрування податків, покращення бізнес-середовища загалом.

Україні потрібен цивілізований європейський Трудовий кодекс, який стане рушійною силою повернення заробітчан і вимушених переселенців із-за закордону для розбудови нашої країни, переконаний народний депутат від «Батьківщини» М. Волинець.

Негативна оцінка законопроекту № 5371 надана численними правозахисними організаціями як в Україні, так і міжнародними, зокрема Міжнародною конфедерацією профспілок та Міжнародною організацією праці. На думку М. Волинця, автори закону мають нести відповідальність за підігрівання негативних процесів у сфері трудових відносин в умовах воєнного часу. А у влади має бути один пріоритет – конкурентні робочі місця, що забезпечить основу економічної безпеки й соціальної справедливості (*Стаття підготовлена з використанням інформації таких джерел: офіційний вебпортал Федерації професійних спілок України (<https://www.fpsu.org.ua/materialy/22462-vidkritij-list-ob-ednan-profesijnikh-spilok-ukrajini-do-narodnikh-deputativ-ukrajini.html>); сайт партії «Батьківщина» (<https://ba.org.ua/mixajlo-volinec-ukrajini-potriben-civilizovanij-yevropejskij-trudovij-kodeks>); сайт Української Ради Бізнесу (<https://urb.org.ua/zmini-v-trudovomu-zakonodavstvi-spriyatimut-stvorennju-robotnih-misz-ta-detinizacii>); сайт Дніпропетровського інвестиційного агентства (<https://dia.dp.gov.ua/regulyvannya-trudovix-vidnosin-novij-zakonoproekt-5371>); сайт Телеканал I-UA.tv (<https://i-ua.tv/society/27606-serhii-kondriuk-spotvorennia-trudovykh-prav-prodovzhuietsia>)).*

О. Аулін, канд. філос. наук, ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Зміни в аграрно-правових відносинах в умовах війни

В умовах російсько-української війни відбулися суттєві зміни в застосуванні аграрного права. Насамперед це стосується регулювання відносин між державою та суб'єктами аграрного права в межах забезпечення продовольчої безпеки не тільки України, але і значної частини країн всього світу. Зокрема, ідеться про посилення контр-

олію з боку органів влади за номенклатурою та обсягами виробництва сільгоспкультур, появу нововведень у прядку їх реалізації, а також про державну підтримку аграріїв.

Російська агресія почалася майже водночас з весняною посівною кампанією 2022 р. в Україні. Продовольча криза в Україні цілком могла бути одним з пунктів плану вторгнення,

призвести до паніки, перебоїв з постачанням продуктів харчування і, як крайній наслідок, до голоду. Кремль усвідомлював, що наслідки рукотворної продовольчої кризи не обмежаться кордонами нашої країни, а вплинуть і на світовий продовольчий ринок у цілому. Про це ще в грудні 2021 р. попереджував міністр оборони О. Резніков, який зазначав, що повномасштабне вторгнення спровокує глобальну продовольчу кризу.

За оцінками Міністерства сільськогосподарства США, у 2019–2020 рр. у рейтингу найбільших світових експортерів зернових Україна посіла 2 місце за обсягом постачання ячменю, 4 – кукурудзи, 5 – пшениці. За цими цифрами тисячі тонн зернових, які є важливим предметом імпорту для таких країн як Індонезія, Іспанія, Нідерланди, Іран, Пакистан, Лівія, Туніс, Єгипет та інші країни Азії, Африки та Європи. На засіданні Ради безпеки ООН виконавчий директор Всесвітньої продовольчої програми (ВПП) Д. Бізлі, зокрема, зазначив, що війна в Україні може призвести до наймасштабнішої продовольчої кризи з часів Другої світової війни. Висновки Д. Бізлі ґрунтуються на тому, що тимчасово окуповані саме ті території, які давали значний обсяг виробництва сільгосппродукції в Україні. Заблоковані морські порти, дороги, склади та зерносховища, що призводить до значних проблем з логістикою та сировиною. Поля та дороги заміновані або вкриті нерозірваними снарядами. Відчувається значна нестача ПММ та необхідних запчастин. Зруйновані та пошкоджені господарства разом з технікою, на південному сході сільськогосподарську техніку крадуть і вивозять на територію РФ. Дається взнаки нестача оборотних коштів та завищені ціни на добрива, яких до того ж не вистачає. Російські військові викрали близько 400 000 т зерна з тимчасово окупованих районів Запорізької, Херсонської, Донецької та Луганської областей, що у майбутньому може спричинити голод на цих територіях. Наразі лише в одеському порту знаходиться 25 000 000 т зерна, а загалом Україна через блокування власних портів не може вивезти 90 000 000 т зернових, втрачаючи щодня

170 млн дол. У висновках звіту Глобальної мережі з боротьби з продовольчими кризами Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO) зазначається, що вторгнення в Україну ставить під загрозу міжнародну продовольчу безпеку та може спровокувати найбільшу продовольчу кризу в історії людства.

Б. Яськів та М. Брянська, юристи з TOTUM LF, звертають увагу на те, що одним з наслідків згаданого вище став вимушений крок Кабінету Міністрів України, який ввів нові правила експорту сільськогосподарських товарів в умовах воєнного стану для запобігання гуманітарній кризі в Україні, стабільності ринку та задоволення потреб населення. Нововведенням передбачено заборону експорту з України деяких видів сільськогосподарської продукції: вівса, проса, гречки, цукру, солі, жита, великої рогатої худоби. Тільки з попереднім інформуванням уряду та отриманням ліцензії дозволено експортувати пшеницю, меслин (її суміш із житом), кукурудзу, олію, м'ясо та яйця домашніх курей. Крім того, на початку березня Кабмін встановив нульову квоту – повну заборону вивезення азотних, калійних і фосфорних мінеральних та хімічних добрив. Вважається, що такі обмеження зможуть гарантувати стабільний запас продовольства в Україні, що за умов воєнного часу є беззастережним пріоритетом. Загалом, їх наслідком може стати продовольча криза в імпортозалежних країнах, якщо експортні операції будуть заблоковані протягом календарного року.

Водночас з обмежувальними заходами Кабміну ВР України ухвалила ряд законів, спрямованих на підтримку вітчизняних виробників і споживачів сільгосппродукції. Наприклад, ідеться про Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» № 2120-IX від 15.03.2022 р. Останнім передбачені зміни щодо сплати за землю державної та комунальної форм власності у період дії воєнного стану. Так, з 1 березня по 31 грудня року, наступного за роком, у якому припинено/

скасовано військовий стан, не нараховується і не сплачується земельний податок та орендна плата за земельні ділянки державної і комунальної форм власності, що знаходяться на територіях, де ведуться (велися) бойові дії, або на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями РФ, а також визначених обласними військовими адміністраціями як засмічені вибухонебезпечними предметами та/або на яких є фортифікаційні споруди.

У свою чергу, відповідно до вимог Закону України «Про забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» № 7178 від 24.03.2022 р. всі договори, що були вкладені раніше, вважаються поновленими на один рік без волевиявлення сторін і без внесення відомостей до Державного реєстру речових прав для всіх форм власності. Якщо договір оренди землі закінчився до збирання врожаю, орендар має право на збирання такого врожаю зі сплатою збитків у розмірі орендної плати за період з дня закінчення договору і до моменту закінчення збору врожаю. Як вважає О. Гнітецький, експерт з просторового планування, продовольча безпека країни є важливим тиловим питанням, що може суттєво допомогти в нашій війні проти окупанта. Тому більшість бюрократичних процедур, що існували в мирний час, необхідно було швидко адаптувати під умови воєнного стану, і це вдалося зробити в новому законі.

Крім того, був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо безперебійного виробництва та постачання сільськогосподарської продукції під час воєнного стану» № 2246-IX від 12.05.2022 р., покликаний максимально спростити вимоги з боку держави для ведення сільського господарства в умовах воєнного стану та зменшення бюрократичного навантаження на аграрний бізнес. Законом, зокрема, передбачається:

– спрощення фітосанітарних вимог при експорті, імпорті та переміщенні продукції рослинного походження територією України, а також процедури подання документів для державної реєстрації пестицидів і агрохімікатів з метою наближення законодавства України до законодавства ЄС;

– розширення переліку суб'єктів, які можуть відбирати зразки та проводити фітосанітарну експертизу, а також переліку агрохімікатів, дозволених до ввезення на митну територію України, виробництва, торгівлі, застосування та рекламування без державної реєстрації;

– можливість для українських виробників органічної продукції, які здійснювали виробництво за стандартами ЄС, перейти на українські стандарти виробництва без додаткового перехідного періоду, а також одержати державну підтримку;

– виключення положень, відповідно до яких заборонено імпорт в Україну вантажів із живими тваринами, що переміщуються транзитом через країни, в яких мають місце випадки небезпечних хвороб, занесених до списку Міжнародного епізоотичного бюро, до яких відповідні тварини є сприйнятливими тощо.

Введення військового стану також унеможливило роботу ключових реєстрів, Державного земельного кадастру (ДЗК) та Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, відповідно, формування земельних ділянок та оформлення прав на них за загальною процедурою. Проте 7 квітня набув чинності Закон України № 2145-IX, метою якого є забезпечення продовольчої безпеки і проведення посівної кампанії та який передбачає можливість оформлення права оренди на земельні ділянки для товарного сільськогосподарського виробництва строком не більше ніж на один рік без права поновлювати договір. Така ділянка формується на підставі технічної документації із землеустрою щодо інвентаризації земель без внесення відомостей про неї до ДЗК. Крім того, передбачено можливість для користувачів сільгоспділянок передавати права землекористування іншим особам без згоди власників таких ділянок строком до року. Це нововведення дозволить ефективно використати сільськогосподарські землі за їх призначенням більш забезпеченими аграріями, що, безумовно, позитивно позначиться на результатах посівної кампанії.

Для забезпечення виробників сільгосппродукції кредитними коштами до

постанови КМУ від 14 липня 2021 р. № 723 внесені зміни щодо встановлення строку дії державної гарантії для забезпечення часткового виконання боргових зобов'язань за портфелем кредитів банків; надання кредитування суб'єктам господарювання-сільгоспвиробникам виключно у вигляді кредиту; передбачено нову мету кредитування в рамках портфеля – для фінансування забезпечення посівів сільськогосподарських культур; для кредитів, що надаються суб'єктам господарювання-сільгоспвиробникам, встановлено максимальний строк – до 1 року; розмір комісій на покриття витрат банку-кредитора на обслуговування кредиту – не більше ніж 1 % річних суми кредиту.

Також уряд доопрацював державну програму «Доступні кредити 5–7–9 %». У результаті, станом на 5 квітня за урядової підтримки та завдяки злагожденій співпраці Мінагрополітики, Мінфіну, Мінекономіки, НБУ і банківських кіл більше 900 с/г товаровиробників отримали кредити в українських банках на загальну суму 1 млрд 785 млн грн, за програмою портфельних гарантій 80 % – на 1 млрд 494 млн грн.

Важливим кроком у правових відносинах в аграрній сфері стала офіційна позиція

Торгово-промислової палати України, яка з 24 лютого підтвердила настання форс-мажорних обставин у зв'язку з військовою агресією РФ проти України. У контексті земельних відносин наступ форс-мажору став підставою для звільнення від відповідальності за несвоєчасне здійснення плати за землю, зокрема, неможливістю розірвання договору оренди/емфітевзису або застосування будь-яких штрафних санкцій. Проте, якщо це не передбачено договором, форс-мажорні обставини є підставою для звільнення від плати за землю після їх закінчення (*Стаття підготовлена з використанням інформації таких джерел: site:openforest.org.ua, <https://pravdatutnews.com/society/2022/05/18/16345-viy-na-v-ukrayini-mozhe-staty-prychynoyu-globalnoyi-svitovoyi>, <https://www.radiosvoboda.org/a/news-reznikov/31593965.html>, <https://decentralization.gov.ua/news/14729>, <https://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/agrarni-vidnosini-pid-chas-viyni-yak-derzhava-dopomogae-agrariyam-z-regioniv-shcho-postrazhdali-vid-.html>, <https://www.rada.gov.ua/news/razom/220863.html>).*

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Микола Мельник, експерт аналітичної групи «Левіафан»

Законопроект 7461. Лобізм крьюінгів під час війни

Я завжди дивуюсь тій несамовитій енергії, яку витрачають люди на те, щоб не помічати, що в країні війна. На скільки зламаний має бути барзомер, щоб під час війни продовжувати заколачувати бабло прикриваючись черговими ширмою ліберальних ідей.

Черговий цікавий витвір лоббійського мистецтва став законопроект 7461 н.д., який пропонує дві речі:

- виключити з мобілізації всіх моряків;

– дозволити морякам виїжджати за межі України.

Це все обґрунтовується великою користю від того бабла, які моряки можуть привезти в країну і тим, що в Україні в них немає роботи.

1. Хто стоїть за законопроектом.

Скоріш за все даний законопроект був розроблений за ініціативою «Всеукраїнське об'єднання крьюінгових компаній». До речі в їх членах досі рахується російська компанія «Сифактор». Не слід думати, що ВОКК якась проросійська організація, зовсім ні. Їм принципово пофіг все, що не стосується моряків і грошей.

* Збережено стиль і граматику оригіналу

2. Право на роботу, ухилення від мобілізації, хабарі

Роботи зараз немає не тільки в моряків, але й в багатьох інших хлопців. До речі зарплата в ЗСУ під штуку баксів, а з бойовими всі три. Навчання організують броню дадуть волонтери. Але ж я щось не бачив черг з моряків в воєнкомати. Тож тут питання не в грошах, і не в моряках. А в крюінгах, які заробляють на моряках.

Адже з початку війни саме вони втрачають сотні тисяч доларів, на хабарях. Так-так, саме на хабарях. Адже моряків за кордон вони і так працевлаштовують, але за хабарі, які йдуть воєнкам і погранцям. Такса 3000\$ – 5000\$.

Моряки як ходили в рейс так і ходять, просто такса відкату зросла.

Тож крюінги скинулись і піднайняли професійних активістів з USU, яких фінансує російська компанія «Трансшип», вкинули бабло на лоббизм в Урядовому кварталі і з'явився законопроект, який не пропонує нічого окрім створення привілейованої касты VIP-заробітчан, яких не можна мобілізувати.

Але, як я казав, проблема в іншому. В збереженні бабла крюінгів, і щоб моряки-заробітчани реально приносили користь державі хоча б на рівні податків. Врешті-решт, не всім бути воїнами, та і треба відвикати від звички давати хабарі.

3. Варіант вирішення проблеми

– броня від мобілізацію лише тим морякам, які задіяні на українському флоті; (вибачайте пацани, але захист Батьківщини це святий обов'язок кожного громадянина)

– переведення моряків-підфлажників на ФОП-3. Від 6.5% податків вони не збідніють, але хоч якось долучаться до оборони України;

– зарплата моряків-підфлажників має йти лише на рахунки в українських банках і зніматись може тільки в Україні (або ліміт на виведення коштів через інші країни). До речі це б правило я ввів по всіх військовозав'язаних чоловіків з України.

Заборону на виїзд за кордон, я б пом'якшив адже зараз вона не дає нічого окрім можливості збагачуватись окремим посадовцям.

Що це дасть. Заробітчани працюють, держава отримує податки, банківська система

ліквідність, хабарі припиняються і одеські прикордонники більше не мучаються думкою куди б ще діти свіженаграбоване, крюінгі – отримають робочу силу і бабло.

P.S. В світлі цього, в мене питання до ВОКК, навіщо ви переплачуєте проросійським лобістам, коли можна переплачувати проукраїнським?) (https://censor.net/ua/blogs/3348498/zakonoproekt_7461_lobizm_kryuingiv_pid_chas_viyiny). – 2022. – 17.06).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Мартина Богуславець, виконавча директорка аналітичного центру «Інститут законодавчих ідей»

Як українцям списуватимуть кредити – новий законопроект

Понад 200 тис. українців втратили у війні житло. Ще більше громадян залишилися без автівок. Частина цього рухомого та нерухомого майна була у кредиті.

У Раді пропонують списувати або заморожувати кредити за житло та автімки, які були знищені чи пошкоджені під час війни. Також це стосується вцілілого майна, що нині перебуває на тимчасово окупованій території. Законопроект № 7441-1 зареєстрували близько 40 нардепів.

Він передбачає можливість для українців у період воєнного стану та протягом трьох місяців після його припинення звертатися до кредиторів щодо замороження або списання кредитів на житло або автомобіль.

Які кредити будуть заморожувати?

Відстрочка кредиту можлива, якщо майно (житловий, дачний, садовий будинок, квартира, житлове приміщення в будівлі, об'єкт незавершеного будівництва або автомобіль) відповідає хоча б одній із ознак:

нерухоме майно розташоване станом на дату подачі заяви на тимчасово окупованій території або на території громад у районі проведення бойових дій, або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні. Тобто це стосується і вцілілого майна;

пошкоджене внаслідок бойових дій рухоме та нерухоме майно;

знищене внаслідок бойових дій рухоме та нерухоме майно.

Заморожуються сума кредиту, відсотки, комісії та інші платежі з наступного робочого дня з дати подачі заяви з підтверджуючими документами в період воєнного стану та до 90 днів після його припинення.

Упродовж трьох днів після отримання документів кредитор здійснює прощення відсотків за кредитом, нарахованих із 24 лютого 2022 року.

Після надходження заяви про призупинення кредиту кредитор не може здійснювати заходи із врегулювання простроченої заборгованості, у тому числі через колекторські компанії.

Замороженим кредит буде до моменту отримання особою компенсації за знищене майно. Відповідно з дня отримання компенсації від держави поновлюється обов'язок сплати позичальником грошового зобов'язання.

Кому будуть списувати кредити?

Для того, аби кредит був прощений (списаний), українці мають у період не пізніше 90 днів після припинення війни звернутися до позичальника з відповідною заявою.

Списувати кредити будуть за повністю знищене майно, якщо:

площа майна, на яке був оформлений кредит, становить до 140 кв.м. для квартири та до 250 кв. м. для житлового будинку, яке є єдиним місцем проживання сім'ї позичальника;

єдиний автомобіль з робочим об'ємом двигуна до 2500 сантиметрів;

станом на 23 лютого 2022 року відсутня прострочена заборгованість за таким договором;

метою отримання кредиту згідно договору є придбання, реконструкція чи будівництво такого нерухомого майна, або придбання такого автомобіля.

Для списання кредиту позичальник повинен разом із заявою подати документи, що підтверджують відповідність нерухомого майна або автомобіля всім вищезазначеним умовам.

Анулювання кредиту здійснюється протягом 10 робочих днів із дати отримання заяви та надання пакету документів.

Таким чином право на компенсацію від держави отримує кредитор, який анулював заборгованість за договором про кредит.

Аналогічна процедура стосується і кредитів чи розстрочених платежів від забудовників.

Парламентарі передбачили можливість подачі заяв за підписом власноруч та з використанням кваліфікованого електронного підпису. Заяви та документи можна буде подати офлайн або ж надіслати кредитору в оригіналі чи нотаріально посвідчених копіях.

У разі неподання підтверджуючих документів кредитор може відновити сплату грошового зобов'язання.

Інститут законодавчих ідей вважає законопроект важливим і актуальним, однак він потребує доопрацювання. Зокрема, може виникнути колізія, адже змінами до Цивільного кодексу передбачено замороження лише кредиту на нерухоме майно, тоді як у цьому ж законопроекті – змінами до ЗУ “Про споживче кредитування” у переліку зазначено й автомобіль. Цим можуть користуватися кредитори і по-різному трактувати поняття. Тому рекомендуємо передбачити зміни до Цивільного кодексу та чітко закріпити можливість замороження кредитів як за нерухомим, так і рухомим майном.

Крім того, законопроектом передбачено, що кредитор подає до реєстру пошкодженого і знищеного майна персональні дані (паспортні дані, ПІН, контактні номери) позичальника без його згоди. Якщо ж такий реєстр буде публічним, існує ризик оприлюднення цих даних, чим можуть скористатися шахраї.

Також запропоновані зміни до Податкового кодексу повинні бути винесені в окремий законопроект (відповідно до ст. 2 Податкового кодексу) (https://censor.net/ua/blogs/3348629/yak_ukrayintyam_spyuvatyut_kredyty_novyiy_zakonoprojekt). – 2022. – 17.06).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Павло Фролов, народний депутат України від фракції «Слуга народу»

Заклик до держав Євросоюзу про надання Україні кандидата, заборона публічного програвання пісень та творів російських виконавців, заборона книжкової продукції з рф та білорусі, гнучкий графік початку та завершення навчального року, звільнення від сплати військового збору усіх військових, виплата пенсій не пізніше кінця місяця і вільний вибір місяця її виплати – детально про усі 20 законів, прийнятих ВРУ неділю 19 червня.

19 червня Верховна Рада України після достатньо тривалої перерви, обумовленої євроінтеграційною роботою багатьох парламентарів, повернулася до роботи у пленарному режимі і прийняла в цілому 15 законів та 3 постанови, а в першому читанні – 2 законопроекти. Детально про усі сьогоднішні рішення:

1. Постановою 7471 звернулись до держав-членів Євросоюзу та інституцій ЄС щодо підтримки надання Україні статусу країни-кандидата на вступ до ЄС та закликали парламенти та уряди держав-членів ЄС, а також інституції ЄС здійснити всі необхідні кроки для негайного надання цього статусу Україні. Крім цього, знову закликали посилити санкційний тиск на росію та білорусь, зокрема, щодо повного ембарго на всі російські енергоносії, санкцій проти фінансового сектору, продовження персональних санкцій, блокади російських суден та портів.

2. Законом 0149 припинили дію Угоди між Урядами України та рф про науково-технічне співробітництво.

3. Законом 0155 ратифікували Угоду про внесення змін до Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Великобританією.

4. Законом 0093 вийшли із Угоди щодо співробітництва у розвитку та використанні систем стільникового рухомого зв'язку серед країн-учасниць СНД.

5. Законом 0103 вийшли із Угоди про створення Міждержавного резерву біопрепаратів і інших засобів захисту тварин у державах – учасницях СНД.

6. Законом 0141 вийшли із Протоколу про внесення поправок до Угоди про Міжурядовий

фельд'єгерський зв'язок щодо доставки офіційної кореспонденції органів СНД, який стосувався права співробітників на зберігання та застосування табельної зброї згідно національного законодавства.

7. Законом 0147 вийшли із Угоди про підтримку і розвиток малого підприємництва в державах – учасницях СНД.

8. Постановою 7430 звернулись до урядів та парламентів іноземних держав щодо припинення дії договорів із країною-агресором рф про уникнення подвійного оподаткування, що сприятиме збільшенню економічного тиску на росію задля зупинення її військової агресії.

9. Постановою 7450 звернулись до комітетів ООН з прав людини, з прав дитини, Міжнародного суду ООН в Гаазі, Верховного комісара ООН у справах біженців про порушення російською федерацією міжнародних договорів та конвенцій та про неприпустимість передання в сім'ї російських громадян українських дітей, викрадених та примусово вивезених до держави-агресора, інших країн або в межах окупованих територій України.

10. Законом 7417 тимчасово на період з 24 лютого до 31 грудня 2022 року зупинили норму щодо здійснення фінансування поточної діяльності та матеріально-технічного забезпечення Українського культурного фонду та його експертних рад в обсязі до 16% річних надходжень Фонду з усіх джерел.

11. Законом 7432 скасували сплату військового збору для військовослужбовців ЗСУ, Нацгвардії, СБУ, Служби зовнішньої розвідки, Держприкордонслужби, осіб рядового, начальницького складу, працівників МВС, Управління держохорони, Держслужби спецзв'язку та захисту інформації, інших військових формувань та інших осіб – у разі їх участі у відсічі та стримуванні збройної агресії росії в умовах воєнного стану.

12. Законом 7459 заборонили ввезення і розповсюдження в Україні видавничої продукції з рф, білорусі, тимчасово окупованих територій України, а для видань, виданих мовою держави-агресора, що ввозяться з інших країн, – запровадили дозвільний

порядок ввезення, який досі діяв для видань, що ввозяться з росії.

13. Законом 7273-д визначили поняття національного музичного продукту, запровадили програми його підтримки та розвитку, в т.ч. шляхом грантування, заборонили публічне виконання, показ, демонстрацію, сповіщення фонограм, відеограм та музичних кліпів, які здійснені співаком (співачкою), який після 1991 року був громадянином держави-агресора або зареєстрованим у рф фіз/юр особам (крім колишніх, які є або на момент смерті були громадянами України і не мають або не мали на момент смерті рф-громадянства), збільшили до 40% частку пісень та до 75% добового обсягу ведення новинно-аналітичних та розважальних передач державною мовою при здійсненні радіомовлення, а також заборонили проведення гастрольних заходів виконавцями/співаками-громадянами рф (крім тих, які засуджують агресію проти України та внесені до відповідного Переліку).

14. Законом 7328 скоротили з 12 до 6 місяців строк, після спливу якого (після припинення воєнного стану) набирають чинності норми закону про публічні закупівлі щодо органів оскарження та функціонування Комісії (комісій) з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель.

15. Законом 7293 врегулювали функціонування професійно-технічної освіти, зокрема, дозволили здобувати її без одночасного здобуття повної загальної середньої освіти, здобувати профосвіту за іншими професіями безоплатно впродовж життя через 3 роки після попередньої освіти за наявності страхового стажу від 2 років та вільних місць після зарахування здобувачів першої профосвіти, спрямовували освітні програми на здобуття як повних, так і часткових професійних кваліфікацій, скасували прив'язку до реєстрації місця проживання особи до території відповідної терГромади.

16. Законом 6287 запровадили стимулювання розвитку українського книжкового ринку як важливого фактору гуманітарного розвитку та національної безпеки, зокрема, передбачили з 2023 року надання держсубсидії (у розмірі

до 20% доходу) для відшкодування витрат на оренду нерухомого майна, що використовується суб'єктом видавничої справи (який продаватиме книги укр.мовою, мовами ЄС та корінних народів з використанням РРО), а також встановили надання громадянам України натуральної допомоги у вигляді сертифіката на придбання книг на 0,3 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (зараз це 800 грн).

17. Законом 7337 удосконалили порядок виплати пенсій військовослужбовцям, закріпивши виплату пенсії у грошовій формі не пізніше останнього дня місяця за який вона виплачується, а також скасувавши монополію Ощадбанка та дозволивши пенсіонеру самому вказувати місце фактичного проживання і місце виплати пенсії.

18. Законом 7325 зупинили на час воєнного стану положення законів щодо загальної середньої освіти в частині граничної верхньої межі кількості учнів у класі, зміни типу, ліквідації закладу у сільській місцевості, прав засновника державного чи комунального закладу продовжити без проведення конкурсу строк дії строкового трудового договору (контракту) з керівником на строк не більше ніж на 6 місяців з дня припинення чи скасування воєнного стану, а також визначення Кабінетом Міністрів під час воєнного стану тривалості навчального року, дати його початку та/або закінчення.

19. Законопроектом 7310, прийнятим за основу, запропонували спростити провадження у справах про встановлення факту народження або смерті особи на території, на якій діє воєнний чи надзвичайний стан, та передбачити негайне виконання судових рішень, а також звільнити від судового збору заявників.

20. Законопроектом 7398, прийнятим за основу, запропонували побудувати мережу надійних укриттів, які захищатимуть людей від повітряних чи хімічних атак, зокрема, включати до складу містобудівної документації на регіональному та місцевому рівнях та відповідно проектної документації на будівництво об'єктів з середніми (СС2) та значними (СС3) наслідками – розділ щодо

інженерно-технічних заходів цивільного захисту, а при недотриманні цих вимог – відмовляти у видачі сертифіката про прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкта (https://censor.net/ua/blogs/3348848/zaklyk_do_derjav_yevrosoyuzu_pro_nadannya_ukrayini_kandydatstva_zaborona_publichnogo_progravannya_pisen). – 2022. – 19.06).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Павло Фролов, народний депутат України від фракції «Слуга народу»

Стамбульська конвенція зі збереженням традиційного інституту шлюбу та сім'ї, Антикорупційна стратегія, управління відходами та збереження лісів – 20 червня Рада зробила потужний крок до статусу кандидата до Євросоюзу

Детально про усі прийняті закони:

1. Законом 0157 ратифікували Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульську Конвенцію) із заявами що Україна не розглядає жодне з положень Конвенції як таке, що зобов'язує її вносити зміни до Конституції та Сімейного кодексу та інших законів щодо інститутів шлюбу, сім'ї, усиновлення та права батьків виховувати дітей згідно власних переконань, а також із застереженням щодо невиконання державних компенсацій постраждалим від насильства до приведення національного законодавства у відповідність до Конвенції.

2. Законом 4135 затвердили Антикорупційну стратегію до 2025 року для підвищення ефективності механізмів моніторингу та координації реалізації державної антикорупційної політики з уточненням повноважень НАЗК, запровадження інформаційної системи для відкритості відомостей про стан реалізації антикорупційної політики, заходів із запобігання та протидії корупції, впровадження цифрової трансформації та забезпечення відкритості даних, зручних і

законних сервісів, нетерпимості до корупції населення, забезпечення невідворотності покарання. Згідно Стратегії буде розроблена і затверджена державна антикорупційна програма з її виконання, а також при НАЗК буде утворена Координаційна робоча група з питань антикорупційної політики як консультативно-дорадчий орган, співголовами якої будуть Голова НАЗК та Міністр Кабінету Міністрів.

3. Законом 2207-1-д про управління відходами визначили законодавчі та фінансові стимули для збільшення обсягів переробки відходів та їх повторного використання, посилили контроль за управлінням небезпечними відходами, заклали підґрунтя для створення інформаційної системи управління відходами, а також розширили відповідальність виробника для певних видів відходів, що дозволить повністю фінансувати їх збирання та переробку за рахунок виробників.

4. Законом 5650 забезпечили збереження самосійних лісів, спростили та впровадили процедури зміни цільового призначення земельних ділянок лісогосподарського призначення та інших лісовкритих площ, заклали умови для збереження сіножатей від розорювання, але не від переведення таких земель в категорію «рілля», передбачили необхідність консервації земель, які еродовані чи використовуються з порушеннями, а також можливість викупу земельних ділянок за кошт бюджету для лісорозведення чи природньо-заповідного фонду (https://censor.net/ua/blogs/3349066/stambulska_konventsia_zi_zberejennyam_tradytsiyinogo_instytutu_shlyubu_ta_simyi_antykoruptsiyina_strategiya). – 2022. – 20.06).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Сергій Лисенко, адвокат, керуючий партнер Юридичної компанії GRACERS

Чи стане Стамбульська конвенція рятівним колом для жертв домашнього насильства

21 червня народні депутати України загальною кількістю 259 голосів урешті-решт ратифікували Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству.

Чому врешті-решт? Та тому, що цьому передувала величезна кількість спроб зробити це ще із 2011 року, коли Україна стала однією з країн-засновниць(!) цього документа. Та впродовж одинадцяти років не змогла ратифікувати Стамбульську конвенцію всередині держави, попри участь в її авторстві. Бо всі ці роки навколо документа було чимало фейків і маніпуляцій, основна маса яких потрапляла в Україну з російського медіапростору.

Цікаво, що наші народні обранці різних скликань так довго думали, що за цей час уже деякі зі сторін цієї конвенції заявили про те, що хочуть із неї виходити на підставі того, що окремі норми цього документа нібито порушують встановлені історично сімейні цінності. Однією з таких країн стала навіть Туреччина, на території якої документ було підписано. Та це радше виняток, аніж тенденція.

Нині до конвенції долучилось уже 34 країни. Нарешті це зробили й ми. Злі язики кажуть, що це було однією з умов надання нам статусу країни-кандидата до ЄС, тому процес так пришвидшився, однак насправді це не найважливіше. Головне – ратифікували. І це вкрай важливо для захисту прав потерпілих від домашнього насильства, бо дасть змогу захистити їх навіть за кордоном. А також підштовхне депутатів до ще одного важливого кроку. Та про все по-порядку.

Нагадаю, що за останні 5 років наше законодавство, та й навіть правозастосування у сфері захисту жертв домашнього насильства і боротьби з кривдниками зазнало відчутних змін. Так, у Кримінальний кодекс ще 2017 року внесено ст. 126-1 «Домашнє насильство». Диспозиція цієї статті визначає його як умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо дружини/чоловіка чи колишньої дружини/чоловіка чи іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких

стосунках, що призводить до фізичних чи психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи. Фактично стаття слово в слово дублює це визначення з тексту конвенції. У цьому разі Україна, ще не ратифікуючи самого документа, частково виконала взяті на себе зобов'язання із криміналізації такого виду діянь.

Хоча при цьому цей вид правопорушень залишився і як вид адміністративних правопорушень. Тож на сьогодні для притягнення винної особи до кримінальної відповідальності на практиці потрібно, щоб відносно кривдника було двічі складено адміністративні протоколи, за якими суд виніс рішення. Та проблема в тому, що до чергового такого протоколу чи до відкриття кримінального провадження жертва може й не дожити. Тому такі напівзаходи незрозумілі. Тим паче, що норми конвенції закликають держав-учасниць криміналізувати всі такі правопорушення, без проміжних варіантів.

Однак Україна 2021 року підтримала у першому читанні законопроект про посилення адміністративної відповідальності за домашнє насильство. Так, у разі його ухвалення за вчинення таких порушень нестимуть відповідальність також військовослужбовці, поліцейські й інші особи, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів. Нині є труднощі з притягненням їх до відповідальності за домашнє насильство, бо це не є порушенням, пов'язаним зі службою.

Сподіватимусь, що депутати будуть послідовними – й наступні зміни до законодавства полягатимуть у визнанні всіх цих правопорушень винятково кримінально правовим діянням без усіляких домішок. І за такі злочини доведеться відповідати усім кривдникам.

Чому ж так довго наша країна йшла до ратифікації цієї конвенції, принагідно втілюючи в життя низку її положень? Передусім це нерозуміння окремих положень цього документа. Найбільше суперечок викликала стаття 3 конвенції і поняття «гендер», яке означає соціально закріплені ролі, поведінку,

діяльність і характерні ознаки, які певне суспільство вважає належними для жінок і чоловіків. Але в житті цей термін пов'язували як із руйнуванням сімейних цінностей, так і загалом із введенням іншої статі. Не буду брехати: коли моя донька починає пояснювати мені кількість і вид існуючих нині гендерів у світі, я гублюся. Проте у контексті конвенції це не має до цього жодного відношення, а лише тлумачить окремі взаємовідносини між чоловіком і жінкою, усталені до цього часу в усьому світі.

Іншою причиною, як і завжди, була недостатня політична воля у керівництва держави для прийняття такого рішення. При цьому за ці одинадцять років уже змінилося не одне керівництво. А воля в усіх чомусь виявилася однаковою. Тому, як на мене, оті злі язички не надто й помиляються. Проте яка різниця, головне – результат: конвенцію ратифіковано – й держава взяла на себе зобов'язання посилити свою роль у боротьбі з таким ганебним явищем як домашнє насильство.

Насамкінець скажу, чому, на мій погляд, це справді важливо. Для нашого сприйняття, на жаль, саме поняття «домашнє насильство» носить легкий негативний відтінок. Ба більше того, окремі положення законодавства щодо криміналізації тих чи інших дій можуть бути незрозумілими більшості. Наприклад, усталена практика – чоловік заробляє кошти на роботі, дружина вдома з дітьми веде домашнє господарство.

У разі, якщо чоловік хоче диктувати якість свої вимоги дружині, він просто каже, що вона нікуди не подінеться й мусить робити те, що він скаже, бо саме він приносить гроші в дім. Знайома ситуація? Так от, це – злочин. І якщо вдуматись у суть того, що насправді відбувається між цими двома особистостями, розумієш, що вони доходять згоди не завдяки взаємній домовленості, а винятково завдяки примусу з боку чоловіка. Однак багато сімей в Україні саме так і спілкуються. Й це насправді лякає.

Ще на початку моєї прокурорської кар'єри, зокрема й на ниві організації координації діяльності правоохоронних органів,

спрямованої на боротьбу зі злочинністю в окремих районах міста Києва, я зрозумів, що домашнє насильство – одна з причин вчинення інших, більш тяжких злочинів. Так, в один з років на території району було вчинено 11 вбивств (за рік до цього – лише 3). Причому 7 із них – після фактів скарг на «домашнє насильство» в цих сім'ях і невжиття достатніх заходів для усунення причин, що до цього призвели. І це лише маленький приклад.

Торік наша команда стала дотичною тільки до найскладніших випадків боротьби з цим ганебним явищем, яким займались волонтери з Міжнародного центру для жінок і дітей «Місто добра». І кожен із цих випадків викликав від здивування (чи так ще буває?) до неприкритої злості (та люди, це ж 21-ше сторіччя, як так можна?). Уявіть собі ситуацію, коли чоловік, аби насолити дружині, вмикає проти неї всі можливості системи правоохоронних органів і судової системи окремого міста, з якими у нього історично склались дружні відносини. Були й факти прямого фізичного і сексуального насильства як щодо жінок, так і до дітей.

Як розповіли мені у «Місті добра», таких історій чимало. Причому одна «краща» за іншу. Чого вартий тільки приклад про трьох дітей в окремій сільській родині, які 8 років не виходили з подвір'я – не те, щоб ходити в дитсадок чи школу! Люди, які працюють у цьому центрі, не побоюся цього слова, справжні герої, які буквально рятують життя жінок і дітей.

Тож факт ратифікації Україною Стамбульської конвенції на сьогодні важко переоцінити. Тепер важливо те, як держава її реалізуватиме. І тут дуже хочеться сподіватися на краще (https://censor.net/ua/blogs/3349215/chi_stane_stambulska_konventsya_ryatvnm_kolom_dlya_jertv_domashnogo_nasilstva). – 2022. – 21.06).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Павло Фролов, народний депутат України від фракції «Слуга народу»

Повернення податків та мита на автомобілі та інший імпорт, податкове

та митне стимулювання розвитку індустріальних парків, крок до митного безвізу з Євросоюзом та заморожування комунальних тарифів до завершення військового стану – детально про усі прийняті Радою закони 21 червня

У третій день поспіль пленарної роботи Верховної Ради 21 червня заслухали онлайн-звернення Прем'єр-міністра Данії та ухвалили важливі економічні законопроекти про відновлення оподаткування імпорту, в т.ч. при ввезення автомобілів громадянами, про сприятливі податково-митні умови для інвестицій в індустріальні парки, а також зробили перший крок до митного безвізу з ЄС, мораторію на збільшення тарифів на газ-теплогарячу воду для населення. Нижче – деталі усіх прийнятих законів.

1.Законопроект 7451, прийнятим за основу, запропонували оптимізувати процедури приватизації, зокрема, на період дії воєнного стану заборонити приватизацію розташованих в районах бойових дій об'єктів згідно переліку, затвердженого Урядом, а також продаж на аукціонах та шляхом викупу усіх об'єктів великої приватизації, перенести оплату за об'єкт приватизації не після, а до укладення договору купівлі-продажу, надати можливість підписання протоколу аукціону та договору купівлі-продажу шляхом накладення ЕЦП, закрити інформацію про учасників аукціонів, збільшення гарантійного внеску до 10 мін. зарплат для об'єктів до 500 тис грн та до 10% для інших. На постійній основі – переоформлення дозволів та ліцензій на покупців у разі приватизації ЄМК, скасування друку оголошень у друкованій газеті, дозвіл приватизувати ЄМК об'єкти спиртової та лікєро-водочної промисловості в арешті або з обтяженням заставою зі збереженням обтяження для нового власника та суміщення роботи керівником одразу до 5 держпідприємствами (крім великих та стратегічних) вартістю майна до 100 млн грн.

2.Законом 7418 відмінили пільги зі сплати ПДВ, акцизу та ввізного мита на імпортні товари (крім палива) і відновили оподаткування транспортних засобів, що ввозяться громадянами, та товарів, що

ввозяться платниками єдиного податку першої, другої та третьої групи, а також надали Уряду можливість встановлювати дзеркальні пільги на мита на іноземних товари, які звільнені з боку торгівельних партнерів для України.

3.Законопроект 7420, прийнятим за основу, запропонували впровадити так званий «митний безвіз» – європейські практики у здійсненні митної справи в Україні для приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту й участі України у Новій комп'ютеризованій транзитній системі (NCTS), що дозволить отримати доступ до митних баз даних європейських країн і нівелювати корупцію в цій сфері. Крім цього запроваджується норма «право бути почутим» – повідомлення про намір прийняти несприятливе рішення особи, якої стосується це рішення, а також спрощення при здійсненні митних формальностей для «надійних підприємств» та авторизованих економічних операторів (загальна фінансова гарантія, в т.ч. зі зменшенням розміру забезпечення базової суми, забезпечення базової суми на 50 або 70%, звільнення від гарантії, самостійне накладання пломб спеціального типу, спрощене декларування та процедура випуску за місцезнаходженням).

4.Законопроект 7427, прийнятим за основу, запропонували встановити мораторій на підвищення тарифів на розподіл природного газу, тарифів на виробництво, транспортування та постачання теплової енергії, послуги з постачання тепла та гарячої води, а ціну на газ для побутових споживачів – зафіксувати на рівні станом на 24 лютого 2022 року, а також тимчасово заборонити примус побутового споживача до оплати заборгованості зі встановленням суб'єктам господарювання у сфері теплопостачання бюджетних компенсацій витрат між фактичною ціною закупівлі газу та ціною в тарифі або втрат через воєнні дії та запобігання гуманітарної кризи.

5.Законопроект 7428, прийнятим за основу, запропонували встановити особливості справляння ПДВ та податку на прибуток підприємств для учасників взаєморозрахунків на ринку природного газу та у сфері теплопостачання відповідно до законопроекту

7427, а саме не коригування попередньо віднесеного до податкового кредиту ПДВ та зменшення фінансового результату до оподаткування на суму проведених взаєморозрахунків.

6.Законопроектом 7429, прийнятим за основу, запропонували збільшити видатки спецфонду держбюджету на 264 млрд грн, які спрямувати на компенсацію суб'єктам ринку природного газу (150 млрд), врегулювання заборгованості на ринку газу (76 млрд) та на субвенцію місцевим бюджетам на відшкодування різниці в тарифах на тепло та гарячу воду (38 млрд), за рахунок збільшення доходів бюджету від сплати дивідендів НАК Нафтогазу за 2022 рік (у т.ч. авансом) – 64 млрд, авансового платежу з податку на прибуток – 11 млрд та донорської та іншої міжнародної допомоги – 188 млрд.

7-8. Законами 5688 та 5689 створили сприятливі умови для залучення інвестицій у промислове виробництво шляхом звільнення від оподаткування (ПДВ, податок на прибуток та ввізне мито) ввезення нового обладнання для власного використання учасниками індустріальних парків у переробній промисловості, автомобілебудуванні та науково-дослідницькій діяльності, а також надання права ОМС встановлювати пільгові ставки місцевих податків (https://censor.net/ua/blogs/3349281/povernennya_podatkiv_ta_myta_na_avtomobili_ta_inshyyi_import_podatkove_ta_mytne_stymulyuvannya_rozvytku). – 2022. – 21.06).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Тетяна Богдан, доктор економічних наук, директор з наукової роботи Growford Institute

Якою повинна бути вартість внутрішніх державних позик?

Постулати економічної теорії та досвід воєнної історії людства свідчать на користь невисоких номінальних ставок за внутрішніми державними облігаціями в Україні у період воєнного стану та можливість тривалого

утримання реальних відсоткових ставок облігацій у зоні від'ємних значень.

Радикальне збільшення видатків державного бюджету на безпеку і оборону країни з початку повномасштабного вторгнення росії, а також скорочення податкових доходів бюджету, актуалізували питання пошуку надійних джерел фінансування бюджетного дефіциту та утримання прийнятної вартості залучення державних позик.

Від початку військових дій до середини червня 2022 року основними джерелами фінансування бюджетного дефіциту були такі: а) придбання військових облігацій Національним банком України – 120 млрд грн; б) вкладення в облігації внутрішньої державної позики (ОВДП) і військові облігації інших категорій інвесторів – 93,8 млрд грн; в) кредит МВФ – 1,41 млрд дол. або 41,3 млрд грн.; г) макрофінансова допомога ЄС (кредит) – 1,2 млрд євро та грант ЄС – 0,13 млрд євро, що дало надходження до бюджету в сумі 41,3 млрд грн; д) грант і кредит Канади в сумі 1,2 млрд дол.США або 34,3 млрд грн; е) грант від США – 0,99 млрд дол. або 28,8 млрд грн; є) кредити Світового Банку та Європейського інвестиційного банку в сумі 1,4 млрд дол. США або 39,8 млрд грн.

Не зважаючи на солідні суми розміщення внутрішніх облігацій, надходження до бюджету забезпечував переважно Національний банк, а роль інших категорій інвесторів була доволі скромною. Наприклад, чисті вкладення комерційних банків (залучення мінус погашення боргу) за період із 24 лютого до 16 червня 2022 р. становили лише 3,3 млрд грн.

На аукціонах з розміщення ОВДП середньозважена дохідність змінювалася від 11,6%-12,1% річних у січні й лютому до 10,3%-10,9% у березні, квітні й травні 2022 р. Мінімального значення ставка дохідності ОВДП досягла у квітні – 9,8% річних за інструментами терміном до 1 року і 11,0% за інструментами терміном від 1 до 3 років. У травні середньозважена ставка трохи підвищилася – до 9,9% і 11,25%, відповідно.

Від 3 червня облікову ставку в Україні встановлено на рівні 25%. Коментуючи рішення

щодо підвищення облікової ставки, регулятор грошового ринку висловив сподівання, що «уряд та банки адекватно відреагують на зміну облікової ставки відповідним підвищенням ставок за ОВДП та депозитами; ... належна реакція ринкових ставок на рішення щодо облікової ставки збільшить привабливість гривневих активів, у тому числі ОВДП, що забезпечить заощадження та доходи громадян від інфляції».

Однак, у Міністерстві фінансів користуються іншими обґрунтуваннями при визначенні відсоткових ставок за ОВДП. Так, 14 червня на аукціоні з розміщення ОВДП ставки за короткостроковими інструментами становили 9,5% і 10% річних, а за річними і 1,5-річними – 11% та 11,5% річних. Урядовий уповноважений з питань управління державним боргом заявив про те, що державні облігації є інструментом підтримки країни, а не максимізації інвестиційного прибутку, а військові ОВДП є частково гуманітарним і частково комерційним інструментом. Посадові особи Міністерства фінансів постійно підкреслюють, що метою міністерства є максимальна економія коштів державного бюджету, і вартість обслуговування державного боргу не може збільшуватися за рахунок коштів, які слід витратити на забезпечення збройних сил України.

Хоча слід вказати, що помірний рівень відсоткових ставок за ОВДП після підвищення облікової ставки зберігається лише на звичайних аукціонах з розміщення ОВДП. А військові облігації, які викупаються НБУ, після 7 червня матимуть більш високу вартість. **Так, Постановою Кабінету Міністрів № 659 встановлено, що фіксована ставка військових ОВДП на рівні 11% річних анулюється і відтепер облігації матимуть плаваючу ставку, що обраховується виходячи із середнього значення облікової ставки НБУ за річний період, який закінчується першого числа місяця, що передує місяцю здійснення чергових купонних виплат. Тобто підвищення облікової ставки вже трансформувалося в часткове зростання витрат на обслуговування внутрішнього державного боргу.**

На скільки підвищення відсоткових ставок за державними облігаціями та досягнення їх позитивних значень у реальному вимірі є обґрунтованим, виходячи з реалій воєнної економіки та досвіду країн, які брали участь у воєнних діях? Для відповіді на це питання скористаємося даними МВФ з The Interwar Debt Database.

Але до застосування емпіричних методів звернемося до базових засад економічної теорії у частині детермінант нарощування державного боргу. Рівняння боргової динаміки говорить про те, що одним із компонентів приросту державного боргу є $(r-g)$ або різниця між реальними відсотковими ставками за державними борговими зобов'язаннями і реальними темпами економічного зростання. Відповідно, нульова або від'ємна різниця $(r-g)$ є важливою умовою забезпечення боргової стійкості – спроможності держави обслуговувати свої борги і уникати дефолтів та боргових реструктуризацій без різкого скорочення видатків бюджету чи підвищення податків для суб'єктів національної економіки.

В Україні темпи зростання реального ВВП становитимуть в 2022 році за різними оцінками від -30% до -50%. І для того, аби боргова стійкість держави не погіршувалася внаслідок непосильних відсоткових виплат за боргом, від'ємне значення реальних відсоткових ставок за ОВДП мало б перевищувати 30 чи 50% за модулем. Звичайно за нинішніх умов в Україні такий сценарій є малореалістичним, але ні про які додатні реальні ставки за внутрішніми позиками не може бути й мови.

Далі перейдемо до аналізу та узагальнення міжнародного досвіду у вибірці країн, які вели військові дії. Дані таблиці 2 демонструють, що в розвинутих країнах, під час II світової війни, номінальний рівень відсоткових ставок за внутрішніми позиками урядів у національних валютах був дуже помірним. Так, у період 1940-1945 років у США відсоткові ставки за державними облігаціями терміном 1 рік і більше знаходилися на рівні 2,1-2,2% річних, у Великобританії – 2,7-3,0% річних. Франція і Бельгія виплачували більш високий купон за державними облігаціями (3,2-4,5%), але й такі

відсоткові ставки важко назвати високими. У Німеччині відсоткові ставки змінювалися від 3,6% до 4% річних, а у Японії знаходилися на сталому рівні 3,4-3,5% річних.

Можемо допустити, що окремі, а можливо і всі, з наведених країн під час II світової війни мали нижчі темпи інфляції, ніж в Україні, а тому й реальні відсоткові ставки за державними облігаціями в цих країнах могли бути додатними. Фактично ж після проведення необхідних розрахунків ми встановили, що у військових економіках різних країн світу реальні відсоткові ставки ex post за державними облігаціями (номінальні ставки мінус фактичні темпи інфляції) у більшості випадків були від'ємними. У таблиці 3 наведено дані щодо реальних відсоткових ставок за внутрішніми позиками урядів у національних валютах (терміном 1 рік і більше) у період 1940-1945 років.

У всіх із наведених країн вибірки, крім США і Німеччини, реальні відсоткові ставки під час війни були глибоко від'ємними: у багатьох випадках перетинаючи позначку -10% річних. І навіть в США, коли реальні ставки переставали бути від'ємними, то їх додатне значення становило лише 0,5% річних у 1944 р. Німеччина – головний агресор та ініціатор II світової війни – пропонувала найбільш привабливі умови для покупців державних облігацій. Але навіть у Німеччині максимальний рівень реальної дохідності становив 3% у 1941 р, а в 1944 р. він знизився до 0,6% річних. Найбільш значні показники від'ємних реальних ставок було зафіксовано у Японії (до -46,5%) і у Франції (до -33,9% річних).

Таким чином, наведені дані і розрахунки підтверджують, що принципи функціонування воєнної економіки радикально відрізняються від принципів ринкової економіки мирного часу, а пріоритетним завданням державних фінансів під час війни є не обслуговування потреб фінансових ринків і фінансових посередників, а забезпечення безперебійного функціонування держави та пріоритетизація спрямування ресурсів на цілі перемоги над ворогом. А в цілому постулати сучасної економічної теорії та досвід воєнної історії свідчать на користь невисоких номінальних ставок за державними облігаціями

під час ведення військових дій з можливістю тривалого утримання реальних ставок у зоні від'ємних значень протягом кількох воєнних і післявоєнних років (https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/520606_yakoyu_povinna_buti_vartist.html). – 2022. – 20.06).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Олена Мошенець, народний депутат України

Антикорупційна стратегія: «великі кочегари» зарубіжних країн

Україна нарешті має власну Антикорупційну стратегію. Парламент у другому читанні ухвалив законопроект №4135 «Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки», розроблений Національним агентством з питань запобігання корупції. За таке рішення проголосувала конституційна більшість – 310 народних депутатів України.

Антикорупційна стратегія – широко поширений у світі інструмент, що консолідує органи влади та допомагає взаємодіяти для досягнення ефективних результатів. Такі стратегії є у Великій Британії, Данії, Швейцарії, Норвегії, Сінгапурі, Таїланді, Польщі, Грузії та в багатьох інших країнах світу. Спільно з Інформаційно-дослідницьким центром ВРУ проаналізовано ефективність закордонних антикорупційних стратегій.

Велика Британія

За оцінкою Transparency International, Велика Британія входить до двадцятки найменш корумпованих країн світу. У цій країні діють закони про хабарництво та кримінальні фінанси. Велика Британія першою з G20 створила публічний реєстр закордонних бенефіціарних власників юросіб, першою з G7 успішно пройшла моніторинг МВФ на прозорість фіскальних органів тощо. Тож у цій країні ефективно діє система боротьби з корупцією, частиною якої є Антикорупційна стратегія на 2017-2022 роки, що ґрунтується на британському «Плані боротьби з корупцією», ухваленому у 2014 році.

Антикорупційна стратегія Великої Британії є основою антикорупційної політики та дій британського уряду. В ній викладено довгострокове бачення антикорупційних заходів, що ведуть до:

зниження загроз національній безпеці Великої Британії;

зростання економічних можливостей (особливо для британського бізнесу);

підвищення довіри і впевненості суспільства в державних установах.

В документі зазначено чотири напрямки, де, на думку британського уряду, ризик корупції може бути особливо високим: оборонна та прикордонна сфери, пенітенціарна система та поліція. Також в стратегії приділяється особлива увага міжнародній торгівлі, щоб усі угоди Великої Британії після Brexit ґрунтувалися на чесності та верховенстві закону.

Цікаво, що мета стратегії охоплює не лише внутрішню, але й міжнародну корупцію і показує взаємодію цих елементів. Як це працює? Наприклад, у квітні 2021 Велика Британія запровадила нові односторонні санкції проти 22 осіб, обвинувачених в причетності до серйозних корупційних обробок в Росії, Південній Африці, Південному Судані та Латинській Америці. Ці санкції – результат однієї з цілей Антикорупційної стратегії Великої Британії на 2017-2022 роки, а саме: покращити ефективність британських правоохоронних органів і прокуратури у боротьбі з економічними злочинами для того, щоб світ впевнився: Велика Британія «вживає рішучих заходів у боротьбі з економічними злочинами».

Детально з Антикорупційною стратегією Великої Британії можна ознайомитися на єдиному вебсайті цифрового врядування gov.uk.

Уряд Великої Британії кілька разів на рік звітує про хід виконання Антикорстратегії. «Ми продовжуємо домагатися значного прогресу у виконанні наших зобов'язань. Звіт виділяє не лише ті напрямки, в яких ми досягли помітних успіхів, але й ті, де прогрес менш помітний», – йдеться в пресрелізі уряду Великої Британії.

Швейцарія

У 2020 році уряд Швейцарії схвалив свій перший документ про політику боротьби з

корупцією – Антикорупційну стратегію на 2020-2024 роки.

Середключових цілей стратегії – профілактичні заходи, судове переслідування у справах про корупцію та міжнародне співробітництво. Уряд Швейцарії планує активізувати співпрацю у напрямку боротьби з корупцією із місцевою владою, а також з приватним сектором та громадськими організаціями. Міжнародна організація з протидії корупції Transparency International схвально відгукнулася про цей документ, проте висловила зауваження щодо відсутності в ньому запобіжних заходів відносно лобювання й обмеження повноважень антикорупційної робочої групи, що складається з представників різних міністерств.

Антикорупційну стратегію Швейцарії планують оновити наприкінці 2024 року після аналізу її виконання, проведеного Організацією Об'єднаних Націй, Організацією економічного співробітництва та розвитку й Радою Європи.

Данія

У Данії немає чітко визначеної антикорупційної стратегії. Державна політика у сфері боротьби з корупцією реалізується як невід'ємна складова дворічних національних планів дій «Відкритий уряд».

Запровадження таких планів було зумовлено приєднанням держави до Партнерства «Відкритий уряд» – міжнародної ініціативи, що допомагає розвивати публічне управління та демократію шляхом підтримки прозорості урядових ініціатив. Наразі країна аналізує підсумки плану дій «Відкритого уряду» на 2019-2021 роки, що мав 10 цілей.

Головна мета – збільшення прозорості у публічній сфері. Головним державним органом в антикорупційній боротьбі є прокуратура Данії з тяжких економічних та міжнародних злочинів. Окрім кримінальних справ щодо економічних злочинів, державний прокурор залучений до розшуку, арешту та конфіскації доходів, отриманих злочинним шляхом, а також первинного розгляду кримінальних справ, включаючи повідомлення про порушення прав інтелектуальної власності.

Механізм незалежної звітності (IRM), що є органом Партнерства «Відкритого уряду» у

березні 2022 році склав звіт з рекомендаціями щодо створення нового – п'ятого плану дій. Як зазначено у звіті, у рамках п'ятого плану дій Данія могла б розглянути зобов'язання, які зміцнять довіру суспільства до політичної системи та посилять позиції як світового лідера у важливих сферах державного управління: алгоритмічна прозорість та підзвітність, прозорість політичного фінансування та прозорість лобювання.

У 2019 році, після проведення моніторингу, Група держав Ради Європи по боротьбі з корупцією (GRECO) рекомендувала владі Данії розробити Антикорстратегію, спрямовану на подолання ризиків корупції серед топ-чиновників та доповнену обов'язковим кодексом поведінки.

В'єтнам

Досвід антикорупційної стратегії В'єтнаму спірний, як і в будь-якій комуністичній країні, але він є. Голова Центрального комітету боротьби з корупцією, генеральний секретар ЦК КПВ Нгуен Фу Чонг охрестив антикорупційну стратегію своєї країни «Dot Lo» (або «розпалювання печі»). А сам він за роки послідовної боротьби з корупцією отримав репутацію «великого кочегара». Протягом 2018-2021 років у ході проекту Індекс ефективності управління та державної адміністрації у В'єтнамі (РАРІ), надано кількісні показники, зібрані з відгуків громадян, які зосереджені на восьми параметрах управління у всіх 63 містах і провінціях країни. Роками РАРІ надав дані та докази, що відображають вісім ключових вимірів діяльності уряду, зокрема й контроль за корупцією у державному секторі.

Дослідження показало, що 20 з 58 провінцій досягли значного прогресу в 2021-му у сфері протидії корупції. Однак, хабарі в державному секторі залишаються поширеними, а особисті стосунки – важливими для державних посад на рівні комуни.

Гонконг

Однією з найуспішніших антикорупційних стратегій була стратегія Гонконгу. У 1974 Гонконг був одним з найбільш корумпованих міст у світі. «Корупція тоді була способом

життя та існувала «від утроби до могили», – згадує колишній працівник гонконзького антикорупційного агентства ICAC Тоні Квок Ман Вай, – Як таксист, ви навіть могли купити собі спеціальну наклейку, наклеїти її на ваше таксі, і це гарантувало б вам захист від будь-якого переслідування з боку правоохоронців».

Того ж року був створений ICAC, який протягом кількох років розгромив злочинні синдикати та перемиг системну корупцію. Історія успіху Гонконгу надихнула багато країн на створення своїх антикорупційних агентств. Проте Тоні Квок Ман Вай вважає, що одне агентство нічого не варте, якщо в країні немає скоординованої дії усіх державних органів в боротьбі з корупцією та якщо немає стратегії такої боротьби.

Грузія

Першу антикорупційну стратегію Грузія ухвалила 2010 року. Наступний документ було ухвалено за 5 років. Антикорупційна стратегія Грузії на 2019-2020 роки стали частиною програми грузинського уряду. Цей документ містив наступні розділи: аналіз ситуації, бачення, галузеві пріоритети боротьби з корупцією, реалізація, моніторинг та оцінка. І хоча після виконання цієї стратегії Грузія не викорінила повністю корупцію, торік ця країна посіла 51 місце в Індексі сприйняття корупції міжнародної організації Transparency International, випередивши таких членів ЄС, як Мальта, Словаччина, Греція, Хорватія, Румунія, Угорщина, Болгарія, а також Вірменію, Азербайджан та Україну.

Слід зазначити, що уряд Грузії базує свою антикорупційну політику на принципі, що боротьба з корупцією не повинна обмежуватися одноетапною реформою, оскільки вона потребує постійних і безперервних зусиль у різних міжгалузевих напрямках.

Міжнародний досвід свідчить, що розробка та ухвалення антикорупційних стратегій дозволило багатьом країнам сформувати комплексні системи протидії корупції, значно посилити ефективність державного управління, оптимізувати функції щодо здійснення державного контролю та нагляду за діяльністю держустанов.

«Єдиного рішення у боротьбі з корупцією не існує. Кожна країна повинна вивчити свої унікальні обставини і розробити власну комплексну стратегію, яка має включати три головних аспекти – стримування корупції, її попередження та антикорупційну освіту. Доручити координувати й реалізовувати таку стратегію, а також залучати до неї громадськість, в ідеалі, треба ефективному та незалежному антикорупційному органу», – радить Тоні Квок Ман Вай.

Україна має такий антикорупційний орган. НАЗК розробило Антикорупційну стратегію на 2021-2025 роки, провівши численні консультації та погодивши проєкт із 37 органами влади. Наступний етап після ухвалення законопроєкту в другому читанні – розробка НАЗК детальної державної програми на виконання Антикорупційної стратегії. Ця програма затверджується рішенням Уряду. Її будуть зобов'язані виконувати державні органи як на центральному, так і на місцевому рівнях, що забезпечить системну антикорупційну діяльність (https://lb.ua/blog/olena_moshenets/520660_antikoruptsiyna_strategiya_veliki.html). – 2022. – 20.06).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Сергій Дяченко, музеєзнавець, історик архітектури, член ICOMOS Україна, керівник проєктів ГО Urban Re-Public

Пограбування музеїв та знищення спадщини: зрада чи спосіб виживання

Відомо, що колекції обох Маріупольських та Мелітопольського музеїв частково або повністю були вивезені на контрольовану Росією територію. А 12 травня представники окупаційної влади завітали до обох херсонських обласних музеїв та натякнули, що хочуть вивезти колекції до Криму.

Достеменно невідомо, чи було це зроблено, але швидше за все так. Вочевидь, рішення про вивезення музейних колекцій було прийняте задалегідь й, можливо, це пов'язано з такою собі «компенсацією» за скарги кримських

музеїв, які ще до подій 2014-2015 рр. з'являлися на Європейських виставках, а потім за рішенням європейського суду були визнані власністю України, й не повернулися до кримських музеїв.

І якщо Херсонський обласний художній музей ім. О Шовкуненка вже з півроку закрито на «Велику Реставрацію» й він фізично ще довго буде закритий, то краєзнавчий музей вже з'явився у російських сюжетах ЗМІ. Потрібно розуміти, що для відвідувача, навіть якщо буде вивезено більшу частину унікального фонду, загальний вигляд експозиції залишиться майже без змін. Тому що кількість предметів зберігання у музеї сягає близько 350 тисяч і немає ніякого сенсу вивозити колекцію повністю. Це буде стосуватися незначної, але унікальної групи експонатів. І ця унікальність часто-густо не збігається з привабливим експозиційним виглядом. Тому здебільшого це може стосуватися фондосховища.

Отже, чи було музей пограбовано і що саме було вивезено, ми дізнаємося після звільнення Херсона. Наразі питання в іншому: чи збиралася дирекція краєзнавчого музею якимось протидіяти пограбуванню?

І от тут, на жаль, відповідь однозначна – ні. Але справа тут не зовсім у зраді та навіть не у загрозі життю. Справа у сенсі перебування цієї людини на посаді директора. Тут немає творчого покликання, немає бажання зробити музей найкращим в Україні. Це лише справа власного добробуту, це почуття влади над шістьма десятками співробітників, та статус серед владної еліти області. За три десятиріччя перебування на посаді ця людина пройшла деяку еволюцію від красивої посади до відкритого грабіжництва. Найбільшою золотою жилою стали безкінечні ремонти, які тривають вже друге десятиріччя поспіль. Кожен такий ремонт завдає непоправних калічень будівлям – а це три старовинних великих будівлі та кілька господарчих, а ще є й філія у Каховці. Дві з них – пам'ятки архітектури, а одна – пам'ятка історії. Але ж у тому і сенс, аби ремонти періодично поновлювалися. Подейкують, що до відкриття такого нехитрого способу здобуття прибутків був інший – продаж експонатів. Це нескладно довести, якщо провести наукову експертизу.

Але наочним свідченням таких нечистих вчинків є ще більший злочин за наслідками – повна заміна фондів номерів експонатів, яку почали проводити з десять років тому. При цьому старі номери не фіксувалися, а описи оновлювалися. Тобто музей втратив інформацію про колекцію, яка була до цього моменту, й відтоді має лише нову інформацію і лише про те, що на цей момент є у наявності. Навіть під час Другої Світової війни фондові книги з описами і всіма попередніми номерами вціліли, а у цілком мирні часи – ні. І це справжня катастрофа.

Цікаво, що й під час перереєстрації предметів колекції люди на посаді головного зберігача кілька разів змінювалися. Звісно, що кожний новий призначенець не міг фізично прийняти колекцію й до кінця не розумів, за що починає нести відповідальність. До того ж, колекція не оцифрована повністю, тому що це неможливо фізично, на це знадобиться близько тридцяти років.

Отже, маємо купу зловживань службовим станом та скандалів, у які втягувався музей, й разом з тим бачимо відчайдушні намагання за будь-що всидіти на посаді аж до фізичної неспроможності сидіти.

І от повертаємося до питання щодо патріотизму чи зради, та чи може ця людина чинити якийсь спротив пограбуванню колекції та співпраці з агресором? Звичайно, це й називається зрадою – співпраця з окупантом, адже від такої ситуації таким людям тільки плюси. Війна спише все, а зміна влади ніколи не була проблемою. Пристосування є найбільш надійним способом залишитися на посаді, а це головне. Продемонструвати лояльність у виступах у ЗМІ, зробити виставку на будь-яку тему, навіть на день народження фюрера – не складно: виставка буде яскравою у прямому сенсі, а вступне слово – зі сльозами радості на очах.

Показовий сюжет «про спасіння зали Суворова» продемонстрував її потенціал у кращих традиціях РосТБ – з брехнею, героїзмом та героїчною брехнею. Вона, бачте, зберегла залу для херсонців у часи націоналістичного шабашу, коли іншим

містам цього зробити не вдалося. І от тепер, нарешті, вдячні містяни безкінечною чергою вишуковуються на екскурсії. Тільки ми ж знаємо, що влада якраз ніяк не проявляла себе у бажанні щось таке робити. Музеї Суворова в Очакові та Ізмаїлі працюють собі й досі, і є у доволі гарному стані. А щодо спасіння саме цієї зали, то закрити її мріяла лише вона, аби отримати ще одне господарче приміщення. Врятували його від неї співробітники та, власне, заповіт дарувальника.

А от справжнім її здобутком було знищення експозиції радянського періоду, аби догодити «новим віянням». Й тепер маємо унікальну ситуацію, коли огляд історії у Херсонському музеї закінчується на 1945 році. А далі, виходить, життя не було, й історії незалежної України теж. За чверть століття можна було б і нову концепцію прописати, і створити сучасну експозицію, але напевно «шабаш у владі» не дозволяв. Було знищено наукову складову музейної діяльності, припинено археологічні дослідження, наукові конференції, перервано зв'язки з іншими музеями та університетами, включно з європейськими – це все було, і все поступово розвіялося. Втрачено навіть зв'язки з музеями області, які опинилися в інформаційному вакуумі, без методичної допомоги.

Зате «розпил» бюджету у музейній сфері налагоджено бездоганно. Тут і ведення ремонту з відкатами, і «мертві душі» у штаті, і закупівля матеріалів на побудову «грандіозних» виставок. Є хвацькість у звітах та відписках перед будь-яким керівництвом зверху, у виступах на урочистостях та організації «правильних» заходів, є широкі знання з ким і чим ділитися в отриманні наступного фінансування, а для цього заведені свої люди у радах, судах і управліннях. Ну, як їй не любити чиновникам зверху? Запроваджені кілька років тому конкурси на посаду директорів і так не були ідеально прописані у законі, а за херсонських умов втрачали будь-який сенс. Вони легко керувалися домовленостями, а згодом взагалі перестали проводитися наживо – навіщо цирк, коли документ про проведення конкурсу можна просто намалювати?

І тут переходимо до більш важливих речей. Чи унікальний цей випадок для українських музеїв?

І от де справжня катастрофа – на жаль, ні. Більшість музеїв України схожого рівня мають схожих директорів і схожу ситуацію. Музеями не займається Міністерство культури і ніколи не займалося. Система управління склалася таким чином, що директор музею не є частиною музею, не є людиною, яка допомагає і адмініструє роботу закладу, колаборацію з іншими суміжними у діяльності закладами, у тому числі, наукової чи туристичної сфери. Директор не несе прямої відповідальності за збереження колекції, не підпорядковується науковій чи методичній раді та навіть профспілкам, які насправді мали б бути керуючим механізмом. Директор вище цього всього й фактично має безмежну владу у кадастрових межах закладу, який перетворено на господарчий склад з приміщенням для виставок та обслуговуючим персоналом, який потрібно ганяти з ранку до вечора. Він не підпорядковується ані Управлінню культури та Міністерству, ані навіть Обласній раді, тому що рада – це просто рада, а не конкретна людина, тим більше, рада ніякого стосунку до музейної справи не має і навіть не підозрює, що воно таке.

Отже, залишається загадкою, яким чином і на чому музейна справа в Україні досі тримається. Можливо, на якійсь інерції минулих часів, на чийхось приватних ініціативах, самовідданості окремих співробітників, але точно не на державній зацікавленості та підтримці. Катастрофічність ситуації – у тому, що у музеях зосереджений державний фонд рухомої культурної спадщини вартістю у мільярди євро, але держава фактично відсторонилася від неї, не володіє інформацією про неї, їй начхати на те, хто цими цінностями опікується на місцях, та що там власне є. Не контролюється охорона та умови зберігання, що якраз і потребує найбільшого централізованого підходу, певної методології та чималих коштів, адже тисячі унікальних експонатів прямо зараз просто перетворюються на попіл (це й метали, й дерево, тканини і папір).

Ми дивуємося, чому музеї передньої лінії (Донбасу та Херсонської області) ніяк не готувалися до можливого вторгнення ворога, про яке розвідки іноземних країн попереджали від початку осені минулого року. Нічого не робили й на початку лютого, коли небезпека стала майже невідворотною. А дивуватися нема чому. Якщо б навіть в глибинних надрах Мінкульту народилися б якісь ініціативи, музеї навряд чи кинулися б виконувати розпорядження так би мовити «непрямого керівництва».

Ще більш безпорадна і жахлива ситуація з нерухомою спадщиною – це взагалі вільне падіння і тотальна безвідповідальність. Міста і села втрачали пам'ятки архітектури сотнями на рік. Тому що були послідовно знищені майже всі інституції, які б мали ними опікуватися. Але це – окрема тема.

Наразі маємо безпрецедентну підтримку Європи. Тож потрібно вже зараз долучати спеціалістів цієї сфери і з боку Заходу, і вітчизняних до розробки пакету реформ, до змін у законодавстві таким чином, щоб руйнація культурної спадщини була б таким самим злочином, як і під час війни. Натомість її збереження, відновлення, збирання має всіляко заохочуватися, має бути матеріально вигідною справою для підприємців, адже це важливо не лише для самоідентифікації нації, але й для отримання від цього матеріальних прибутків.

Потрібно вже зараз створювати численні реставраційні майстерні різних напрямків (архітектурних, художніх тощо) з гідною оплатою фахівців, з гідним рівнем їх знань та досвіду, якого, на жаль, в Україні вже й не може бути. А тому потрібно широко залучати на початках іноземних спеціалістів. Потрібні нові спеціальності у ВИШах на державному фінансуванні, які б почали підготовку таких фахівців з подальшим працевлаштуванням. А прямо зараз потрібно фінансувати навчання молоді за кордоном, як це, до речі, відбувається з нашими військовими.

Потрібно хоч щось починати робити, аби можна було починати відновлення країни після тотальної руйни, адже завтра вже не буде

чого відновлювати (https://lb.ua/blog/serhii_diachenko/520746_pograbuvannya_muzeiv_znishchennya.html). – 2022. – 21.06).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Ярослав Железняк, голова депутатської фракції Політичної Партії «ГОЛОС» у Верховній Раді дев'ятого скликання

Чого очікувати від скасування податкових та митних пільг для імпорту

На засіданні 21 червня Верховна Рада проголосувала одразу за основу та в цілому резонансний урядовий законопроект №7418 про повернення мита та ПДВ при імпорті товарів. «За» проголосували 234 народні депутати-представники всіх фракцій та груп.

Найбільшу увагу суспільства законопроект привернув через скасування пільги, яка звільняла ввезення авто від сплати ПДВ, акцизу та мита. Крім того, суб'єктам, які здійснюють імпорт авто, забороняється перебувати на спрощеній системі оподаткування. Станом на 13 червня в Україну по пільговому розмитненню завезли 163 тисячі автівок, а загальна сума пільг склала 17,8 млрд грн. Зараз ця цифра перевищує останні підрахунки Київської школи економіки щодо орієнтовної кількості втрачених через бойові дії авто. Водночас, темпи ввозу автівок були досить великі і суттєво навантажували пропускні пункти: лише в червні в середньому ввозили 3292 машини за робочий день.

Що важливо, запропоновані законопроектом №7418 зміни не стосуються гуманітарної допомоги. Тобто авто, які ввозяться для сил оборони України і далі можна буде завозити без податків.

Менш помітною, але більш важливою зміною у законопроекті є скасування пільг щодо звільнення імпортних товарів від мита та ПДВ. Так законопроект повертає сплату мита для ввезених товарів та ПДВ для «спрощенців»-імпортерів.

Пільги для імпортних товарів були запроваджені на початку війни, аби підтримати український ринок під час шоку та

уникнути дефіциту товарів. За чотири місяці війни українські підприємства беруть участь у програмі релокації, відновлюють виробництва та переорієнтовують роботу свого бізнесу під реалії воєнного часу.

В таких умовах звільнені від ПДВ та мита імпортні товари мають суттєву цінову конкурентну перевагу перед українськими аналогами. А значить, створює додатковий дискримінаційний тиск на українські компанії. Тому скасування пільг на імпорт дасть можливість припинити дискримінацію українського виробника та зберегти робочі місця в країні.

Звичайно, податки та мито – це плюс до кінцевої вартості товару, яку платить споживач, тож можна очікувати невелике зростання цін на імпортні товари, але часткового. Наприклад, ті імпортні товари, аналоги яких виробляють і в Україні, навряд чи відчутно подорожчають.

Більше того, як зазначають експерти, зростання цін від повернення мит та ПДВ буде менш відчутним для громадян, ніж інфляція через емісію гривні на закриття бюджетних дірок через відповідні пільги.

Втім, законопроект не тільки і не стільки про ціни. Що більш важливо, збереження пільг для імпорту в довгостроковій перспективі завдало б непоправної шкоди українським виробникам аж до закриття підприємств. Це б мало значні негативні наслідки не тільки для зростання цін, а й для економіки в цілому. Однією з важливих умов відновлення та розвитку української економіки після війни є як раз нарощення власного експорту, стимули для орієнтованого на експорт бізнесу, який генерує валютну виручку, та робота над тим, аби українські товари легко потрапляли на полиці іноземних магазинів. З тривалими преференціями для імпорту, останній би витіснив національного виробника, а країна стала б максимально залежною від поставок з-за кордону. Це набагато гірший та небезпечніший довгостроковий ефект, ніж потенційне короткострокове зростання цін.

Наразі законопроект буде переданий президенту і, скоріш за все, буде підписаний протягом тижня, оскільки текст законопроекту передбачає, що більшість змін вступать

у дію з 1 липня 2022 року (https://lb.ua/blog/yaroslav_zhelezniak/520760_chogo_ochikuvati_vid_skasuvannya.html). – 2022. – 21.06).

Блог на сайті «AgroPolit.com»

Про автора: Ярослав Ярославський, директор Вінницького науково-дослідного та проектного інституту землеустрою, академік АН ПРЕ

Як держава оцінюватиме розмір збитків на землі від війни?

Що передбачає Методика визначення розміру шкоди, завданої землі, ґрунтам внаслідок бойових дій під час воєнного стану, затверджена Міндовкілля?

Внаслідок збройної агресії росії проти України наш земельний фонд зазнає непомірної шкоди й руйнувань. За понад три місяці війни велика частка земель, зокрема сільськогосподарського призначення, через ракетні обстріли й проведення бойових дій отримали суттєві пошкодження, а якість ґрунтів значно погіршилася.

Задля оцінки таких збитків та фактичних втрат землекористувачів Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України затвердило Методику визначення розміру шкоди, завданої землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій і збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану.

Документ містить Порядок розрахунку, який насамперед залежить від виду завданої шкоди, серед яких виокремлено два.

Так вибухи і згорання нафтопродуктів, пожежі на підприємствах хімічної та металургійної промисловості, по яких прицільно гатять окупанти, хімічна реакція від пострілів – усе це викликає появу отруйних речовин у ґрунтах, що може призвести до втрати їх родючості і корисних властивостей. Саме тут йдеться про забруднення ґрунтів як першого виду шкоди, визначеного Методикою.

Другий же – це засмічення земель, що передбачає наявність на земельній ділянці

сторонніх предметів: відходів, матеріалів, таких як, наприклад, уламки від ракет, міни тощо.

Хто та як встановлюватиме факти завданої шкоди?

Факти забруднення ґрунтів чи засмічення земель і їх масштаби визначатимуть уповноважені посадові особи Державної екологічної інспекції у співпраці з підприємствами й організаціями суміжного профілю. Для цього, зокрема, використовуватимуть результати огляду земельних ділянок, дані дистанційного зондування землі, дослідження отриманих зразків проб ґрунтів, висновки будь-яких експертиз, пояснень, оперативних повідомлень фізичних та юридичних осіб.

При цьому землевласників та землекористувачів майже не залучатимуть до процесу оцінки розміру збитків. Однак, зауважу, що у разі виявлення фактів забруднення чи засмічення на своїх земельних ділянках землевласники мають якнайшвидше повідомити про це Держекоінспекцію для проведення відповідного огляду. Або ж самостійно відібрати зразки ґрунту і передати їх екоінспекції. Таким чином землекористувачі уникнуть покладання відповідальності за завдану шкоду на них самих.

Що лежить в основі розрахунку розміру шкоди?

Після встановлення фактів забруднення чи засмічення земель, дослідження місця та визначення площі ураження та глибини просочування забруднюючої речовини у ґрунти Держекоінспекція розпочне роботи з розрахунку розміру шкоди за конкретними формулами.

Так в основі розрахунків лежить нормативно-грошова оцінка (НГО) земельної ділянки, що зазнала забруднення чи засмічення. Інформацію про НГО братимуть з будь-яких джерел. Втім, якщо таких даних немає, до розрахунку візьмуть середню нормативну грошову оцінку землі в області, помножену на коефіцієнт, що зумовив негативні екологічні наслідки для родючості ґрунтів, який дорівнює 300.

Окрім НГО, на цьому етапі врахують такі фактори як витрати на ліквідацію наслідків,

площу земельної ділянки, та коефіцієнти, які характеризують ступінь забрудненості ґрунтів чи засмічення земель, встановлені Методикою визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства.

А при розрахунку розміру шкоди від забруднення ґрунтів додатково візьмуть до уваги вартість рекультивації земель – заходів, які необхідно провести для відновлення ґрунту. До слова, вартість рекультивації визначається з урахуванням коефіцієнту складності (залежить від того, наскільки рівна місцевість), коефіцієнту кількості забруднених/засмічених ділянок в одній територіальній громаді, а також коефіцієнту робіт із землювання, до розрахунку якого беруться площі забруднених земельних ділянок, їх базова вартість і вартість за площею.

Як використовуватимуть розрахунки розміру шкоди?

Наразі Держекоінспекція вже запустила процес з оцінки розміру завданої шкоди землі та ґрунтам в деяких областях України. Однак обстеження земельних ділянок, де велися бойові дії наразі здійснює ДСНС. Оскільки доки триває процес розмінування територій, повноцінні роботи з оцінки площі засмічених чи забруднених ділянок, дослідження складу ґрунту будуть не можливі для проведення.

Зауважу, що ця Методика, затверджена Міндокілля, визначає лише розмір пошкоджень землі та ґрунтів. Крім цього документу, нещодавно Мінагрополітики ухвалило ще

одну Методику, яка унормовує процедуру визначення шкоди та збитків земельного фонду України внаслідок збройної агресії рф. Така включає втрати та пов'язану з ними упущену вигоду. При її розрахунку беруться до уваги:

- витрати на рекультивацію земель,
- збитки власникам (землекористувачам) земельних ділянок сільськогосподарського призначення,
- витрати на відновлення меліоративних площ,
- витрати на розмінування.

Відповідальність за оцінку шкоди та збитків за цим напрямом покладена на обласні, Київську міську державні адміністрації. Підкреслю, що подібна оцінка є досить важливою і правильною. Адже результати усіх досліджень і розрахунків, акти обстеження пошкоджених ділянок, встановлені факти шкоди можуть стати доказом та підставою для стягнення збитків з агресора. До слова, Держекоінспекція вже опрацьовує матеріали щодо екологічних злочинів, які потраплять до Міжнародних судів в рамках позову України до росії з приводу військових репарацій і компенсації втрат постраждалим особам. Тож українським землевласникам та землекористувачам також варто сприяти у процесі фіксації та повідомляти про завдану війною шкоду землі відповідному органу. Маємо розуміти, що зараз від кожної нашої дії залежить майбутнє України (<https://agropolit.com/blog/504-yak-derjava-otsinyuvatime-rozmir-zbitkiv-na-zemli-vid-viyeni>). – 2022. – 22.06).

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 11 (233) 2022

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Редактори:

А. Березельська Я. Маленко

Комп'ютерне верстання:

Н. Крапіва

Підп. до друку 30.06.2022.

Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 2,92.

Наклад 2000 пр.

Свідоцтво про державну реєстрацію

КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач

Національна бібліотека України

імені В. І. Вернадського

03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3

siaz2014@ukr.net